

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΛΙΑΡΤΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2013- 2014

Β' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «Ο κοινωνικός αποκλεισμός ως κοινωνικό,
οικονομικό και πολιτικό πρόβλημα»**

ΑΛΙΑΡΤΟΣ, ΜΑΙΟΣ 2014

Εργάστηκαν οι μαθητές της Β' Τάξης:

ΑΔΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΑΔΑΜΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΛΥΔΙΑ

ΓΚΟΤΖΑΙ ΦΙΛΙΠΠΟΣ

ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ ΣΟΦΙΑ

ΚΑΤΣΙΜΙΧΑ ΦΩΤΕΙΝΗ

ΛΙΑΝΟΥ ΑΜΑΛΙΑ

ΜΟΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΜΠΟΛΜΠΙΑΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΝΤΑΒΑΛΟΥΜΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΝΤΑΪΡΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΠΑΠΑΔΙΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΣΚΛΑΠΙΑΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΤΟΥΡΚΟΧΩΡΙΤΗ ΦΩΤΕΙΝΗ

Υπεύθυνη καθηγήτρια : Τσακνάκη Χαϊδούλα ΠΕ 09 - Οικονομολόγος

Γενικό Λύκειο Αλιάρτου

Σχολικό Έτος : 2013- 2014

Β' Τετράμηνο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελίδα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
1 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΟΜΑΔΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
1.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ– ΑΝΕΡΓΙΑ– ΦΤΩΧΕΙΑ	6
1.1.1 ΑΝΕΡΓΙΑ	6
1.1.1.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	7
1.1.1.2 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	9
1.2 ΦΤΩΧΕΙΑ	9
1.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	12
1.3.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	13
1.4 ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ (Ρομά, ηλικιωμένοι, αναλφάβητοι, άστεγοι κ.α.)	14
1.4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	14
1.4.2 ΡΟΜΑ	14
1.5 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ – ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	18
1.5.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.	19
2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	21
2.1 ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	23
2.2 ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ	25
2.3 Η ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗΣ	27
3 ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ – ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	27
3.1 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	27
3.2 ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	30
3.3 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΕΩΝ	31
3.3.1 Α. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ — ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ	31
3.3.2 Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ	32

3.4	ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ	36
3.4.1	ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	37
3.4.2	ΙΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ	38
3.5	ΝΕΟΣ ΘΕΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	41
3.6	Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΩΣ ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	43
3.6.1	ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	43
3.6.2	Η ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ	45
4	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	52
4.1	ΧΡΗΣΤΕΣ ΟΥΣΙΩΝ - ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΕΣ ΟΥΣΙΕΣ	52
4.1.1	ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ	54
4.1.2	ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ	61
4.1.3	ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ	62
4.2	ΒΙΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΑ ΒΙΑΣΜΩΝ	64
4.3	ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ	67
4.4	ΟΡΟΘΕΤΙΚΟΙ – ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΦΕΡΟΝΤΕΣ ΤΗ ΝΟΣΟ HIV (AIDS)	70
4.5	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	72
5.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	73
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ερευνητική εργασία που διαβάζετε αποτελεί προσπάθεια μιας ομάδας μαθητών της Β τάξης του Γενικού Λυκείου Αλιάρτου στα πλαίσια του μαθήματος «Ερευνητική Εργασία» η οποία υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του Β τετραμήνου. Το θέμα προτάθηκε από την καθηγήτρια μας κα Τσακνάκη Χαϊδούλα, η οποία και φρόντισε να μας δώσει τα ερεθίσματα μέσα από τη συζήτηση και το διάλογο που αναπτύξαμε σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό ως κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πρόβλημα στην Ελλάδα του 2014.

Στη χώρα μας που δοκιμάζεται από την οικονομική κρίση και οι θεσμοί της επίσης βρίσκονται σε κρίση, σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, αναπτύσσονται πολύπλοκες αλληλοεπιδράσεις μεταξύ των μελών της με αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων στη δομή της κοινωνίας.

Προβληματιστήκαμε λοιπόν αν οι βασικές οικονομικές λειτουργίες του κράτους ανταποκρίνονται στις φυσιολογικές - βασικές ανάγκες των ανθρώπων και υπερασπίζονται τα κοινωνικά στοιχεία του. Το σύστημα των «πιστεύω» μιας κοινωνίας το οποίο στηρίζει μια οικονομία, ενσωματώνει τις μορφωτικές αξίες του πληθυσμού της και δικαιολογεί την κοινωνική οργάνωση της οικονομίας.

Μας δόθηκαν λέξεις κλειδιά όπως αγαθά, υπηρεσίες, ανισοκατανομή εισοδημάτων ως αποτέλεσμα του καταμερισμού της εργασίας, ανεργία, φτώχεια, κοινωνικές ασθένειες, όπως εγκληματικότητα, χρήση ουσιών, ομοφυλοφιλία και οροθετικοί, παραβατικότητα, σωφρονισμός και κοινωνική επανένταξη. Κι έτσι ξεκινήσαμε τον ορισμό των υποενοτήτων και αναπτύξαμε τους προβληματισμούς μας. Αρχικά ενθουσιαστήκαμε, αλλά στην πορεία είδαμε πως το θέμα είναι ανεξάντλητο και έτσι περιοριστήκαμε στην αναφορά όσων περισσότερων κοινωνικών φαινομένων που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό λόγω του περιορισμένου χρόνου που είχαμε στη διάθεση μας και των δυσκολιών στην ανάπτυξη δράσεων που θα μας βοηθούσαν να εξετάσουμε τα κοινωνικά αυτά προβλήματα σε χρόνο και τόπο πραγματικό. Ελπίζουμε να κάναμε σωστή χρήση του επιστημονικού λόγου που συνοδεύει τις έννοιες που αναλύουμε και να γίνει αντιληπτό από τους περισσότερους πως τα «πιστεύω» της κοινωνίας εκφράζονται με τις πολιτικές αποφάσεις που λαμβάνει αυτή.

1. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΟΜΑΔΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο τετράμηνο αυτό ασχοληθήκαμε με το θέμα «Ο κοινωνικός αποκλεισμός ως κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πρόβλημα». Αρχικά, ασχοληθήκαμε με την ανεργία και τη φτώχεια και εντρυφήσαμε στο ποια είναι τα αίτια, οι συνέπειες – και στον ψυχολογικό τομέα- και στους τρόπους αντιμετώπισης. Απότοκος της οικονομικής ύφεσης αποτελεί η μετανάστευση. Ωστόσο δεν είναι η μοναδική αιτία. Επομένως ασχοληθήκαμε με τους παράγοντες που οδηγούν στη μετανάστευση και βρήκαμε πολλά κοινά σημεία με τη σημερινή κοινωνία. Οι ειδικές κατηγορίες, όπως οι ηλικιωμένοι, οι αναλφάβητοι, οι άστεγοι και ιδιαίτερα οι ρομά μας απασχόλησαν εξίσου. Τέλος, μελετήσαμε τα πολιτικές ενσωμάτωσης που μπορεί η εκάστοτε χώρα να χρησιμοποιήσει για να μετριάσει τα προβλήματα που προκύπτουν από τα μεταναστευτικά κύματα.

Στο υπόθεμα 1: « ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΟΜΑΔΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ» , εργαστήκαμε οι μαθήτριες/ τες:

Νταΐρη Αναστασία,
Μπόλμπασης Γιώργος,
Παπαδιάς Γιάννης και
Σκλαπάνη Αγγελική

1.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ– ΑΝΕΡΓΙΑ– ΦΤΩΧΕΙΑ

1.1.1 ΑΝΕΡΓΙΑ

Η οικονομία είναι ένα μέγεθος με την εύρυθμη λειτουργία του οποίου μπορεί να εξασφαλιστεί η ευημερία των πολιτών. Ο πληθυσμός κάθε οικονομίας διακρίνεται στον οικονομικά ενεργό και μη ενεργό. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα που είναι ικανά και θέλουν να εργαστούν ενώ ο μη ενεργός απαρτίζεται είτε από ηλικιωμένους, ασθενείς, στρατιώτες – άτομα ανίκανα εργασίας- είτε από τεμπέληδες –άτομα που για οποιοδήποτε λόγο δεν αποζητούν την εργασία.

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός με τη σειρά του χωρίζεται σε δυο κατηγορίες, σε εκείνους που εργάζονται και ονομάζονται απασχολούμενοι και σε εκείνους που ακούσια είναι άνεργοι.

Το άθροισμα των απασχολούμενων και των ανέργων μας δίνει το εργατικό δυναμικό μιας χώρας ενώ το πηλίκο του αριθμούν των ανέργων προς το εργατικό δυναμικό (*100) μας δίνει το ποσοστό ανεργίας μιας οικονομίας το οποίο μεταβάλλεται με το χρόνο.

Υπάρχουν τέσσερα είδη ή κατηγορίες ανεργίας: η εποχιακή ανεργία, η ανεργία τριβής, η διαρθρωτική ανεργία και η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης.

1. Εποχιακή ανεργία ονομάζεται η προσωρινή και μικρής διάρκειας μεταβολή στην παραγωγική δραστηριότητα που επαναλαμβάνεται συστηματικά κάθε χρόνο. Επηρεάζονται επιχειρήσεις τουριστικές, αγροτικές κα.
2. Ανεργία τριβής δημιουργείται από την αδυναμία της αγοράς να απορροφήσει άμεσα ανέργους, παρότι υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας για τις οποίες οι άνεργοι έχουν τα απαραίτητα προσόντα και επαγγελματική εξειδίκευση. Οφείλεται κυρίως στην αδυναμία των εργατών να εντοπίσουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις αλλά και στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ των ανέργων και της περιοχής με τις διαθέσιμες εργασιακές θέσεις. Συνοπτικά μπορούμε να πούμε πως οφείλεται στην έλλειψη επαγγελματικού συστήματος πληροφόρησης ύπαρξης ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις.
3. Διαρθρωτική ανεργία ονομάζεται η ανεργία που οφείλεται στην αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την εξειδίκευση των ανέργων και σε αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων. Τεχνολογικές μεταβολές δημιουργούν νέα επαγγέλματα ή καθιστούν ασήμαντα κάποια προηγούμενα με

αποτέλεσμα οι εργάτες να αδυνατούν να ανταποκριθούν. Η μείωση της απαιτεί επανεκπαίδευση των ανέργων, ώστε να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις στις οποίες υπάρχει έλλειψη.

4. Κεϋνσιανή ανεργία δημιουργείται από της αδυναμία της συνολικής ζήτησης της οικονομίας να απορροφήσει τη συνολική προσφορά του εργατικού δυναμικού. Η ανεργία αυτή έχει κυκλικό χαρακτήρα, δηλαδή επαναλαμβάνεται και η διάρκειά του εξαρτάται από τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

1.1.1.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία έχει τρεις βασικές συνέπειες

1. Αποτελεί απώλεια παραγωγικών δυνάμεων, δηλαδή εργασίας ανέργων η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία.
2. Σημαίνει απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένειά του.
3. Επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας προς τους άνεργους.

Φυσικά οι συνέπειες της ανεργίας είναι ευρύτερες καθώς δημιουργεί σοβαρά κοινωνικά προβλήματα. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο καθηγητής Ν. Στεφανής, «Το άτομο στο μέσον οικονομικής κρίσης αντιστοιχεί στον επιβάτη πλοίου στο μέσο μεγάλης θαλάσσιας τρικυμίας. Βιώνει το συναίσθημα της απειλής βύθισης του πλοίου και στην καλύτερη περίπτωση της διάσωσής του ύστερα από επώδυνες περιπέτειες. Η συνθήκη αυτή βιώνεται ως στρες...».

Ο άνεργος βιώνει μια εξαιρετικά επώδυνη κατάσταση αφού εκτός από την έλλειψη χρημάτων μειώνεται η κοινωνική του θέση, δημιουργούνται προβλήματα αυτοσεβασμού, οικογενειακές τριβές κ.α. Οι άνεργοι έχουν συγκεχυμένα συναισθήματα. Συνήθως διακατέχονται από το αίσθημα της ανασφάλειας, εφόσον διατηρούνται σε μια κατάσταση «μη συνεχούς εργασίας». Μόνο που αυτό το ασυνεχές στην εργασία, αλλά συνεχές στην ανεργία (ειδικά όταν είναι μακράς διάρκειας) βιώνεται ως δυσβάστακτο κενό. Ταυτόχρονα, μπαίνει μπροστά μια διαδικασία ενοχοποίηση των ανέργων, με αποτέλεσμα ο κάθε άνεργος να θεωρεί ότι «για την ανεργία του ευθύνεται ο ίδιος». Αυτή η ενοχική διαδικασία λειτουργεί υπονομευτικά για τη διεκδίκηση των βασικών εργατικών τους δικαιωμάτων, στερώνοντας τους τις βασικές προϋποθέσεις συλλογικής οργάνωσης. Έτσι, μετά ένα μεγάλο διάστημα ανεργίας,

οι αντιδράσεις των ανέργων είναι η απογοήτευση, το αίσθημα ήττας και η αποστράτευση από συλλογικές προσπάθειες. Όμως, αυτήν την ήττα ο άνεργος τη βιώνει ως προσωπική ήττα-αποτυχία και συνεπάγεται την εξατομίκευση, την απαξίωση και την αίσθηση μοναξιάς και άρα γίνεται αδύναμος να αντιδράσει.

Κατά συνέπεια, κάποιος ο οποίος για μεγάλο διάστημα μένει άνεργος, χάνει την αίσθηση ότι ανήκει σε μια κοινωνική ομάδα (π.χ. την εργατική τάξη), καθώς επίσης και τη συνείδηση της αλληλεγγύης και αναζητά πιο εύκολα τις ατομικές λύσεις (π.χ. κάποιο «μέσον» για να βρει εργασία). Ταυτόχρονα, επειδή το κράτος απομακρύνεται από την πρακτική της κοινωνικής αλληλεγγύης και προστασίας, εναποθέτει τη διαχείριση της επιβίωσης και της ένδειας σε άλλα Δίκτυα όπως είναι της οικογενειακής βοήθειας, της βοήθειας μεταξύ συγγενών-φίλων και γειτόνων, της συγκατοίκησης, της υπερκαταναλωτικής λειτουργίας (π.χ. η καλλιέργεια του κήπου) ή της αυστηρά προγραμματισμένης κατανάλωσης του ρεύματος, της αγοράς φθηνών προϊόντων, καθώς επίσης ο περιορισμός της χρήσης του αυτοκινήτου, του τηλεφώνου και της εξόδου για ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

Επίσης, οι ειδικοί λένε ότι υπάρχει συσχέτιση της αύξησης των δολοφονιών και της οικονομίας. Βέβαια, αν και δεν συνδέονται όλοι οι φόνοι με τα οικονομικά προβλήματα, εν τούτοις, έστω και εν μέρει, πολλοί φόνοι οφείλονται στην οργή που προκαλεί η ύφεση. Εκατομμύρια άνθρωποι χάνουν τις δουλειές τους, τις προοπτικές τους, τα σπίτια τους, ακόμη και τους γάμους τους. Ο συνδυασμός της απόγνωσης και της απελπισίας συμβάλλει στην αύξηση των φόνων και γενικά της εγκληματικότητας.

Η канаδέζικη Ένωση Ψυχικής Υγείας, στον δικό της διαδικτυακό τόπο, αναφέρει χαρακτηριστικά σε άρθρο της για την αντιμετώπιση της ανεργίας τα εξής: «Όταν χάσεις την εργασία σου δεν χάνεις μόνο τη συχνή πηγή εσόδων σου, αλλά επίσης και τις προσωπικές σου επαφές και σχέσεις στην εργασία, τις καθημερινές σου δομές χρόνου και ρουτίνας, καθώς και μια σημαντική αίσθηση σκοπού-του-εαυτού. Συνεπώς η ανεργία αποτελεί ένα σοκ προς ολόκληρο το σύστημα-του-εαυτού σου [η ταυτότητά σου, το ποιος είσαι, που πάζ και γιατί]. Μπορείς να βιώσεις κάποια από τα ίδια συναισθήματα, πόνος, οδύνες και άγχη που βιώνει κάποιος που έχει σοβαρά πληγωθεί ή κάποιος που έχει περάσει από ένα διαζύγιο ή περνά μια φάση μελαγχολίας και θλίψης για την απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου. Μπορείς να περάσεις από αυτά τα στάδια της θλίψης».

Κατά συνέπεια, η εμπειρία της ανεργίας ως βίωμα αποτελεί μια ιδιαίτερα οδυνηρή και ψυχοφθόρα δυναμική διεργασία για τον άνεργο. Μάλιστα, το πιο σημαντικό απ' όλα είναι η

υπονόμευση της ταυτότητας και της έννοιας της απώλειας του εαυτού, γεγονός που συνοδεύεται από μια αύξουσα ετερόνομη στάση ψυχολογικής εξάρτησης από τους άλλους.

1.1.1.2 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η καταπολέμηση ή η μείωση της ανεργίας είναι εξαιρετικά δύσκολη. Αυτό φαίνεται και από εμπειρική παρατήρηση.

Τα μέτρα που παίρνουν οι διάφορες κυβερνήσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας είναι δύο γενικών κατηγοριών, δηλαδή μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης και μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού. Τα μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης είναι δημοσιονομικά και νομισματικά. Τα δημοσιονομικά μέτρα περιλαμβάνουν κυρίως αύξηση των κρατικών δαπανών για δημόσια έργα και προώθηση μεγάλων επενδυτικών έργων. Σκοπός αυτών των έργων είναι η άμεση αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Τα νομισματικά μέτρα αποβλέπουν στη μείωση του επιτοκίου, με σκοπό την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, της παραγωγής και, συνεπώς της απασχόλησης. Τα δημοσιονομικά και τα νομισματικά μέτρα αποβλέπουν στην αύξησης της συνολικής ζήτησης και, συνεπώς, στη μείωση της ανεργίας που οφείλεται στην ανεπάρκεια της ζήτησης, δηλαδή της καντιανής ανεργίας.

Τα μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης έχουν σκοπό να διευκολύνουν τους ανέργους στην απόκτηση επαγγελματικών γνώσεων και ειδικεύσεων, οι οποίες είναι απαραίτητες ή χρήσιμες, προκειμένου να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις εργασίας. Είναι φανερό ότι τα μέτρα έχουν στόχο τη μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας.

1.2 ΦΤΩΧΕΙΑ

Φτώχεια ορίζουμε την έλλειψη επαρκών πόρων για την ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών. Το όριο της φτώχειας διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η έννοια της φτώχειας μπορεί και χωρίζεται σε απόλυτη και σχετική.

Ως απόλυτη φτώχεια ορίζεται η κατάσταση στην οποία περιέρχεται ένας άνθρωπος όταν επιβιώνει μόλις και μετά βίας, ενώ ταυτόχρονα καθίσταται δυσχερής η πρόσβασή του σε πηγές όπως η τροφή, η στέγη, η εκπαίδευση και η υγεία. Στη χώρα μας, καθώς και σε άλλες

αναπτυγμένες χώρες, γίνεται λόγος για σχετική φτώχεια. Αυτή χαρακτηρίζει το εισόδημα και την κοινωνική θέση ενός ανθρώπου σε σχέση με το περιβάλλον του. Η σχετική φτώχεια όμως, δεν μπορεί να εκφράσει τις πραγματικές διαστάσεις του βιοτικού επιπέδου ενός ανθρώπου. Έτσι, είναι δυνατόν ένας πολίτης με το υπάρχον εισόδημά του να χαρακτηριστεί ως φτωχός σε μια χώρα ενώ σε μια άλλη να ανήκει στη μεσαία τάξη.

Η σχετική φτώχεια μεταξύ των χωρών στον κόσμο είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο. Πριν 250 χρόνια όλες οι χώρες στον κόσμο είχαν περίπου το ίδιο εισόδημα. Ουσιαστικά όλοι οι άνθρωποι γεννιόντουσαν στον μόχθο της αγροτικής ζωής, ζούσαν έναν σύντομο και επίπονο βίο και πέθαιναν πριν τα 50 τους. Όμως χάρη στη βιομηχανική επανάσταση, κάποιες χώρες, πολλαπλασίασαν τρομακτικά το εισόδημά τους.

Το επίπεδο ζωής των φτωχών ανθρώπων διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό στην ΕΕ. Για παράδειγμα στην Ουγγαρία, στην Πολωνία και στη Σλοβακία οι άνθρωποι που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας επιβιώνουν με λιγότερα από 250€ το μήνα, ενώ στις Νορβηγικές χώρες, στην Ιρλανδία, στο Λουξεμβούργο, στην Ολλανδία και στην Αγγλία το όριο της φτώχειας ορίζεται περίπου στα 900€ το μήνα. Αν λάβουμε υπόψη τη διαφοροποίηση στο κόστος διαβίωσης (τιμές εκφρασμένες σε αγοραστική δύναμη), το μηνιαίο εισόδημα των ανθρώπων στο όριο της φτώχειας κυμαίνεται από 280€ σε 947€. Επομένως το επίπεδο ζωής των φτωχών είναι περίπου 2,4 φορές υψηλότερο στις πλούσιες ευρωπαϊκές χώρες σε σχέση με τις φτωχές. Ωστόσο πρέπει να θυμόμαστε ότι το όριο της φτώχειας σε κάθε χώρα (που ορίζεται στο 60% του μέσου εισοδήματος της χώρας) αντιπροσωπεύει το επίπεδο του εισοδήματος που θεωρείται απαραίτητο για μια αξιοπρεπή ζωή.

Κάποιοι ισχυρίζονται πως η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν ταυτίζονται, είναι έννοιες συμπληρωματικές οι οποίες απεικονίζουν διαφορετικές καταστάσεις, είναι περισσότερο συμπληρωματικές παρά αποκλειστικές έννοιες, καθώς μαζί περιγράφουν τις αιτίες και τα αποτελέσματα της περιθωριοποίησης. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι δύο τρόποι που βοηθούν στην περιγραφή της κατάστασης των ανθρώπων που δεν μπορούν να έχουν ένα στάνταρ ζωής που είναι αποδεκτό από την κοινωνία στην οποία ζουν. Έτσι, είναι πιθανό να είναι κάποιος φτωχός αλλά κοινωνικά ενσωματωμένος όπως να είναι κάποιος κοινωνικά αποκλεισμένος αλλά χωρίς να είναι φτωχός.

Από την άλλη σύμφωνα με το μοντέλο που απαντάει στις ερωτήσεις **«Τι χρειάζεσαι για να ζήσεις;»** και **«Τι χρειάζεσαι για να είσαι ευτυχισμένος;»**

οι ανθρώπινες ανάγκες διαχωρίζονται σε 5 επίπεδα σύμφωνα με τον A.Maslow:

1. Φυσιολογικές/Βασικές Ανάγκες
2. Ανάγκες Ασφάλειας
3. Ανάγκες Κοινωνικής Αποδοχής
4. Ανάγκες Αυτοεκτίμησης
5. Ανάγκες Αυτοπραγμάτωσης

Στην πρώτη βαθμίδα είναι οι Φυσιολογικές/Βασικές Ανάγκες (φαγητό, νερό, αέρας, σεξ). Ανεβαίνοντας στην Πυραμίδα είναι οι Ανάγκες Ασφαλείας, η ανάγκη δηλαδή της στέγης, της υγείας και της προστασίας γενικότερα. Στις Ανάγκες Κοινωνικής Αποδοχής βρίσκονται οι κοινωνικές μας σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους, η ανάγκη μας να έχουμε φίλους, να ερωτευτούμε και να είμαστε κοινωνικά αποδεκτοί ενώ στις Ανάγκες Αυτοεκτίμησης ανήκουν οι ανάγκες μας εκείνες όπου ο άνθρωπος αποζητά την προβολή της ατομικότητας του, των δικών του αξιών κι αρχών και την αυτονομία του. Τέλος, στις Ανάγκες Αυτοπραγμάτωσης ανήκουν όλες εκείνες οι ανάγκες οι οποίες κάνουν το άτομο να νιώθει πλήρης, πραγματοποιμένος κι ευτυχισμένος. Για να ανέβει κάποιος μια βαθμίδα στην Πυραμίδα θα πρέπει να έχει ικανοποιήσει τις Ανάγκες της προηγούμενης βαθμίδας.

Άρα συνεπώς η φτώχεια μπορεί να συνεπάγεται με κοινωνικό αποκλεισμό καθώς ένα άτομο που δεν καλύπτει τις ανάγκες αυτοεκτίμησης ή κοινωνικής αποδοχής του θα μένει περιθωριοποιημένο.

Επιπρόσθετα δεν είναι δυνατόν να παραθεωρείται το γεγονός ότι τα φτωχά τιμήματα δεν έχουν τη δυνατότητα σε αξιοπρεπή ζωή με όλες τις συνέπειες που αυτό σημαίνει. Έλλειψη στοιχειώδους διατροφής, ένδυσης ή στέγασης, δεν γίνονται γάμοι, δεν σχηματίζονται οικογένειες, μοναξιά και κατάθλιψη διατρέχει τεράστια μερίδα των πολιτών.

Δεν υπάρχει ούτε εύκολη ούτε προφανής λύση που θα θέσει τέλος στο πρόβλημα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η καλύτερη εγγύηση κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι μια ποιοτική εργασία γι' αυτούς που μπορούν να εργαστούν. Για όσους δεν μπορούν να εργαστούν, πρέπει να εξασφαλιστεί ένα επαρκές εισόδημα και κοινωνική συμμετοχή.

Σχετικά βίντεο

Poverty

<https://www.youtube.com/watch?v=pSRMeiLjnw>

1.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Μετανάστης είναι το άτομο που διαμένει για τουλάχιστον έξι μήνες μακριά από τον συνήθη τόπο κατοικίας του. Στην περίπτωση που βρίσκεται εντός των συνόρων της χώρας του λέγεται εσωτερικός μετανάστης, και στην περίπτωση που βρίσκεται εκτός των συνόρων της χώρας του λέγεται εξωτερικός ή διεθνής μετανάστης. Πρόκειται δηλαδή για άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους οικειοθελώς, με σκοπό να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα για προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους και, ως εκ τούτου, ονομάζονται οικονομικοί μετανάστες. Ο οικονομικός μετανάστης μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αν η οικονομική του δυσπραγία έχει προκληθεί λόγω υποκρυπτόμενων φυλετικών, θρησκευτικών ή πολιτικών διακρίσεων, σε βάρος ορισμένης ομάδας του πληθυσμού στην οποία ανήκει. Επίσης, τα άτομα που οι ίδιες οι χώρες υποδοχής παρουσιάζουν ως πολιτικούς πρόσφυγες για λόγους σκοπιμότητας ενώ συχνά πρόκειται για οικονομική μετανάστευση. Παλιννοστούντες είναι τα άτομα τα οποία έχουν την ιθαγένεια ή την εθνικότητα της χώρας υποδοχής αλλά δεν έχουν τα κοινωνιολογικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των ημεδαπών διότι δεν έχουν ζήσει στη χώρα αυτή.

Το να εγκαταλείψεις τον τόπο που γεννήθηκες και μεγάλωσες και να ζήσεις σε μια ξένη χώρα, ανάμεσα σε άγνωστους ανθρώπους είναι μια απόφαση ρίσκου. Με σκοπό να κάνουν μια νέα αρχή και να συγκεντρώσουν χρήματα, οι οικονομικοί μετανάστες αναζητούν συνήθως πλουσιότερες από τις δικές τους χώρες, αναπτύσσοντας εκεί τις δικές τους επιχειρήσεις. Έτσι και στην Ελλάδα πολλά άτομα από την Αλβανία, το Πακιστάν, την Ρουμανία, την Ρωσία, την Συρία και την Ινδία, εγκαταστάθηκαν σε περιοχές του νομού δουλεύοντας στην αρχή ως εργάτες, περισσότερο σε οικοδομές και στην ύπαιθρο. Κάτω από την επίβλεψη των Ελλήνων εργοδοτών τους και με την συνεχή εργασία τους, έμαθαν την τέχνη και σήμερα έχουν αναπτύξει τις δικές τους επιχειρήσεις. Αρκετοί βέβαια συνεχίζουν μέχρι σήμερα να εργάζονται κάτω από δύσκολες συνθήκες παίρνοντας για την εργασία τους πολύ χαμηλό μεροκάματο ενώ πολλοί παραμένουν ανασφάλιστοι, χωρίς ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και χωρίς η πολιτεία να δείχνει το ανάλογο ενδιαφέρον. Για τους οικονομικούς μετανάστες, που έχουν αναπτύξει την επιχείρησή τους, η κατάσταση δεν είναι τόσο εύκολη. Τα βασικά προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν είναι η ασφάλιση και η απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Οι μετανάστες είτε επαγγελματίες είτε εργάτες, ζητούν το ενδιαφέρον της πολιτείας, προκειμένου να καταφέρουν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο

της κάθε περιοχής, μακριά από τα σοβαρά γραφειοκρατικά προβλήματα που είναι υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουν.

1.3.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Φυσικοί παράγοντες

Μεταβολές στο φυσικό περιβάλλον που καθιστούν δύσκολη την επιβίωση, όπως ξηρασία, πλημμύρες, σεισμοί κ.λπ. Η σημασία των παραγόντων αυτών είναι μεγαλύτερη όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο της τεχνολογίας και επομένως η εξάρτηση ενός πληθυσμού από τη φύση και την επιτόπια παραγωγή,

Οικονομικοί παράγοντες

Σαν τέτοιοι θα μπορούσαν να αναφερθούν η έλλειψη επαρκών δυνατοτήτων απασχόλησης, η υποαπασχόληση, το χαμηλό εισόδημα σε συνδυασμό πολλές φορές με την υπέρμετρη χρονικά εργασιακή απασχόληση, η αναγκαστική μετακίνηση σαν αναπόσπαστο στοιχείο για την άσκηση συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας κ.λ.π.

Πολιτικοί παράγοντες

Σ' αυτή την κατηγορία εντάσσονται οι διώξεις λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, καθώς και η διακριτική μεταχείριση που πολλές φορές ακολουθείται από το καθεστώς μίας χώρας σε βάρος μεμονωμένων ατόμων ή και συγκεκριμένης κατηγορίας ενός πληθυσμού. Είναι δυνατόν πολλές φορές ταυτόχρονα πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες να ωθούν στη φυγή και τη μετανάστευση πολίτες μίας χώρας.

Κοινωνικοί παράγοντες

Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί η αξία της μετανάστευσης ως προϋπόθεση κοινωνικής προκοπής ή ανόδου στον συγκεκριμένο κοινωνικό ιστό μίας «εθνικής» κοινωνίας και τα οφέλη που σε ατομικό επίπεδο συνοδεύουν μία τέτοια ανέλιξη.

Ψυχολογικοί παράγοντες

Πολλές φορές οι άνθρωποι ωθούνται στη μετανάστευση από τυχοδιωκτισμό ή φιλαπόδημα ή τέλος μιμητικά, ακολουθώντας την κρατούσα τάση μίας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου και τους γνωστούς, φίλους, συγγενείς, ομοπατριους κ.λπ. που προηγήθηκαν.

1.4 ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ (Ρομά, ηλικιωμένοι, αναλφάβητοι, άστεγοι κ.α.)

Ένα άτομο που βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό, μπορεί να έχει περιθωριοποιηθεί στον τομέα της εργασίας, στις οικογενειακές του σχέσεις ή ακόμα και στις υπηρεσίες που πιθανόν του παρέχονται. Άτομα που βιώνουν τέτοιου τύπου συνθήκες είναι συνήθως άστεγοι, αναλφάβητοι, φτωχοί, μετανάστες, Ρομά αλλά και άτομα ηλικιωμένα.

1.4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

Ένα άτομο που βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό, μπορεί να έχει περιθωριοποιηθεί στον τομέα της εργασίας, στις οικογενειακές του σχέσεις ή ακόμα και στις υπηρεσίες που πιθανόν του παρέχονται. Άτομα που βιώνουν τέτοιου τύπου συνθήκες είναι συνήθως άστεγοι, αναλφάβητοι, φτωχοί, μετανάστες αλλά και άτομα ηλικιωμένα. Ομάδα των ατόμων της Τρίτης ηλικίας, πρέπει και να ορίσουμε σε ποια περίοδο της ζωής του ο κάθε άνθρωπος θεωρητικά βαίνει από την μέση στην Τρίτη ηλικία. Συνήθως τα άτομα αυτά έχουν ξεπεράσει τα 65 τους χρόνια. Πολλές φορές βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι λόγω των πενιχρών συντάξεων που προσκομίζουν οι ηλικιωμένοι, αποκλείονται από αγαθά και υπηρεσίες. Επίσης πρέπει να τονιστεί πως λόγω ηλικίας και πιθανών προβλημάτων υγείας, πολλοί από αυτούς δε μπορούν καν να εργαστούν.

1.4.2 ΡΟΜΑ

Οι Ρομά αποτελούν μια κοινωνικό - πολιτισμική ομάδα στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από ιδιαιτερότητες. Ο διαφορετικός τρόπος ζωής τους σε

σχέση με τον κυρίαρχο πληθυσμό , το ιδιαίτερο αξιακό τους σύστημα , η διαφορετική γλώσσα , η χαμηλή κοινωνικοοικονομική τους θέση στην κοινωνική πυραμίδα αποτελούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από την άφιξη τους στην Ευρώπη περισσότερο από χίλια χρόνια οι Ρομά σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες υφίστανται διώξεις, διακρίσεις και αποκλεισμούς. Παρόλο που οι Ρομά ζουν εδώ και αιώνες στην Ευρώπη και ανήκουν στην ιστορία και τον πολιτισμό της, εξακολουθούν να θεωρούνται γενικώς ως “ξένοι” .Ο πληθυσμός τους ανέρχεται στα 9-12 εκατομμύρια.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Οι Ρομά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις και αποκλεισμό, στους τομείς της οικονομικής ,κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής. Καθημερινές διακρίσεις, υψηλή ανεργία , χαμηλού επιπέδου εκπαίδευση και χαμηλό προσδόκιμο ζωής χαρακτηρίζουν τη ζωή πολλών Ρομά σε διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης συντριπτική πλειονότητα των παιδιών Ρομά φοιτούν συστηματικά σε ειδικά σχολεία. Πολλοί Ρομά αναγκάζονται να ζουν σε συνθήκες στέγασης που μπορούν να χαρακτηριστούν ως γκέτο ή τρώγλες και χωρίς βασικές υποδομές διαβίωσης.

ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ

Οι Ρομά αποτελούν μία κοινωνικο - πολιτισμική ομάδα στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από ιδιαιτερότητες .Ο διαφορετικός τρόπος ζωής τους σε σχέση με την πλειονότητα, το δικό τους αξιακό σύστημα, η διαφορετική γλώσσα, η χαμηλή κοινωνικοοικονομική τους θέση στην κοινωνική πυραμίδα αποτελούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Επιπλέον δεν υπάρχει καμία επίσημη αναγνώριση της εθνότητας και της γλώσσας του.

ΝΕΟΙ ΡΟΜΑ

Πολλά παιδιά Ρομά και μόνο λόγω της πολιτισμικής τους ιδιαιτερότητας επιδιώκουν να κρατήσουν μυστική την Ρομά ταυτότητα τους. Η περιφρόνηση από τους μη Ρομά νέους και η συνεχής αντιπαράθεση με τις προκαταλήψεις οδηγεί στο γεγονός ότι πολλοί Ρομά εσωτερικεύουν την αρνητική εικόνα και διαμορφώνουν ένα αίσθημα κατώτερης αυτο-εικόνας . Το ενδιαφέρον για τον πολιτισμό τους δεν μπορεί να αναπτυχθεί , διότι η μητρική τους γλώσσα δεν ομιλείται.

ΔΙΑΜΟΝΗ

Τα τελευταία χρόνια προσπάθειες των τοπικών αρχών να βελτιώσουν τη διαμονή των Ρομά κατασκευάζοντας κατοικίες , δίνοντας τους τροχόσπιτα με παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και νερού , όμως σε απομακρυσμένες τοποθεσίες και σε "απομόνωση" , του αποκλεισμού είναι πολύπλοκες .

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στον ελληνικό πληθυσμό βρίσκεται βαθιά ριζωμένη αρνητική στάση κατά των Ρομά. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τους γονείς των μη Ρομά μαθητών όσο και τους εκπαιδευτικούς . Η defacto γκετοποίηση λειτουργεί ως ένας από τους κύριους λόγους οτι τα περισσότερα μέλη αυτής της ομάδας συμμετέχουν στην ευημερία, στην κοινωνική ασφάλιση και στο εκπαιδευτικό σύστημα μόνο κατά ένα πολύ χαμηλό ποσοστό από το μέσο όρο του πληθυσμού . Η πρακτική αυτή εμποδίζει επίσης την ένταξη των παιδιών Ρομά στο σχολείο. Επίσης , πολλά παιδιά Ρομά , χωρίς επαρκή και ειδική εξέταση της κάθε περίπτωσης οδηγούνται σε ειδικά σχολεία. Ένα μέρος των παιδιών των Ρομά φοιτά στο σχολείο . Πολλά παιδιά ρομικής προέλευσης δεν φοιτούν στην προσχολική εκπαίδευση και εγγράφονται απευθείας στο δημοτικό σχολείο . Ταυτόχρονα , υπάρχουν και άλλα παιδιά που δεν υποστηρίζονται από τους γονείς τους να φοιτήσουν στο σχολείο, καθώς και μερικά παιδιά αντιμετωπίζουν σοβαρές επιφυλάξεις και δυσaráσκείες που διαμορφώνουν τη σχολική τους εκπαίδευση. Ο αποκλεισμός στην εκπαίδευση σημαίνει για τα παιδιά των Ρομά ένα δια βίου στίγμα διότι με αυτό τον τρόπο περιορίζονται οι προοπτικές τους.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΡΟΜΑ

Πολλά παιδιά Ρομά και μόνο λόγω της πολιτισμικής τους ιδιαιτερότητας , επιδιώκουν να κρατήσουν μυστική την Ρομά ταυτότητα τους . Η περιφρόνηση από τους μη Ρομά νέους και η συνεχής αντιπαράθεση με τις προκαταλήψεις οδηγεί στο γεγονός ότι πολλοί Ρομά εσωτερικεύουν την αρνητική εικόνα και διαμορφώνουν ένα αίσθημα κατώτερης αυτο-εικόνας . Το ενδιαφέρον για τον πολιτισμό τους δεν μπορεί να αναπτυχθεί , διότι η μητρική τους γλώσσα δεν ομιλείται.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΓΙΑ ΡΟΜΑ

Ειδικότερα, η υπερδεκαετής ενασχόληση του Συνηγόρου του Πολίτη με τα προβλήματα των τσιγγάνων στην Ελλάδα οδήγησε στην ανάδειξη της ανάγκης παρέμβασης του κράτους. Κατά τη διερεύνηση μεγάλου αριθμού υποθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε αυξανόμενα φαινόμενα κοινωνικής πόλωσης με ανησυχητικές επιπτώσεις στην κοινωνική ειρήνη και συνοχή.

Στόχος είναι η προστασία των δικαιωμάτων τόσο των ίδιων Ρομά όσο και εκείνων των πολιτών που τα δικαιώματά τους επηρεάζονται από τις συνθήκες που επικρατούν στην ευρύτερη περιοχή. Η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του σύνθετου αυτού ζητήματος απαιτεί συντονισμένες ενέργειες για την κοινωνική τους ένταξη και συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών, αλλά και να περιορίσουν τις συνθήκες εξαθλίωσης και κοινωνικού αποκλεισμού τμήματος του πληθυσμού, περιστελλοντας έτσι και ελέγχοντας φαινόμενα που ευνοούν την παραβατικότητα.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΣΤΕΓΟΥΣ

Η πολιτεία προέβη στην υλοποίηση του Ιδρύματος Αστέγων που ο σκοπός του είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων των ανθρώπων οι οποίοι για οποιονδήποτε λόγο βρίσκονται χωρίς στέγη ή δεν διαθέτουν οι ίδιοι η οικογένειες τους ασφαλή κατοικία επαρκούς επιπέδου. Πέραν των άλλων υπηρεσιών που παρέχει το ίδρυμα συγκεντρώνει και διανέμει τρόφιμα σε όσους προσέρχονται ή φιλοξενούνται στους χώρους του, καθώς και σε οικογένειες. Το Κ.Υ.Α.Δ.Α. Παρέχει καθημερινά 1200 μερίδες φαγητού σε άπορους και άστεγους Έλληνες και αλλοδαπούς. Ακόμα η πληθυσμιακή ομάδα που εξυπηρετείται καλύπτει άτομα ηλικίας 18-65 ετών. Οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι δωρεάν και ίδιες σε όλους.

1.5 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ – ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Σήμερα ο όρος “πρόσφυγας”, σύμφωνα με την Σύμβαση του Ο.Η.Ε.,” εφαρμόζεται σε όλους όσους, εξαιτίας επιθέσεων, κατοχής, ξένης κυριαρχίας ή γεγονότων που διαταράσσουν τη δημόσια τάξη σε οποιοδήποτε μέρος ή σε ολόκληρη τη χώρα προέλευσης...είναι αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν το συνήθη τρόπο διαμονής τους, για να βρουν καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, εκτός αυτής της προέλευσης ή ιθαγένειάς τους”(Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. Για τους πρόσφυγες)

Με βάση τα στοιχεία αυτά για τους πρόσφυγες, εκατομμύρια άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις χώρες τους εξαιτίας ρατσιστικών βιαιοτήτων, εμφυλίων πολέμων, ξένης κατοχής ή διώξεων που υφίστανται για τις διάφορες ιδεολογικές ή θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Με την εγκατάστασή τους στη χώρα υποδοχής οι άνθρωποι αυτοί ζητούν πολιτικό άσυλο, που σημαίνει την δυνατότητα να παραμείνουν υπό ειδικούς όρους στη χώρα όπου βρήκαν καταφύγιο, αφού στη δική τους χώρα απειλείται η ζωή τους.

Τα μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα που δημιουργούνται αφορούν πλέον όλα τα κράτη και αποκαλύπτουν τις δυσκολίες επιβίωσης για πολλούς λαούς στον κόσμο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ο.Η.Ε., το 2000 ο αριθμός των ατόμων που ζούσαν έφτανε τα 50 εκατομμύρια. Από αυτά υπολογίζεται ότι στην σύγχρονη εποχή τα 9/10 μετανάστευσαν για

οικονομικούς λόγους και το 1/10 για πολιτικούς λόγους. Επομένως πλέον γίνεται λόγος για οικονομικούς μετανάστες και όχι τόσο για πρόσφυγες.

Η μετακίνηση των πληθυσμών συνδέεται με πληθώρα ζητημάτων που σχετίζονται με τα δικαιώματα των μεταναστών ,αλλά και τους τρόπους αλληλεπίδρασης των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων με την κυρίαρχη εθνική ομάδα της χώρας υποδοχής. Σε κάθε χώρα εφαρμόστηκαν διαφορετικές πολιτικές ,οι οποίες δεν συνέβαλλαν πάντα στην ομαλή συνύπαρξη μεταναστών ή προσφύγων με τον γηγενή πολιτισμό.

1.5.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Οι τρεις μεταναστευτικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στις χώρες της Ε.Ε. Μεταπολεμικά είναι οι εξής:

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΚΑΣΤΑΡΜΠΑΙΤΕΡ (Gastarbeiter)

Αντιμετωπίζει τους μετανάστες ως φιλοξενούμενους εργάτες, που ζουν συνήθως στο περιθώριο της κοινωνίας και αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν εργασίες για τις οποίες δεν δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση οι ντόπιοι εργαζόμενοι. Ο όρος προήλθε εξαιτίας ενός κύματος εργαζομένων από τον νότο που κατέληξε στη Δυτική Γερμανία κυρίως τις δεκαετίες του '60 και του '70 προκειμένου να συνεισφέρουν με την εργασία τους στην αναγέννηση της διαλυμένης μεταπολεμικά γερμανικής οικονομίας. Ανάμεσά τους περίπου μισό εκατομμύριο Έλληνες, οι οποίοι στο πλαίσιο διακρατικής συμφωνίας εγκατέλειψαν την Ελλάδα, που έμοιαζε τότε εγκλωβισμένη στις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτικές πληγές της κατοχής και του εμφυλίου πολέμου.

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1950 και του 1960, η Δυτική Γερμανία υπέγραψε διμερείς συμφωνίες πρόσληψης εργατών με την Ιταλία 1955,την Ελλάδα και την Ισπανία 1960,την Τουρκία το 1961,ακολουθούν το Μαρόκο ,η Πορτογαλία, η Τυνησία και η Γιουγκοσλαβία. Οι συμφωνίες αυτές επέτρεπαν την πρόσληψη Γκασταρμπάιτερ, ώστε να εργαστούν στο βιομηχανικό τομέα στις θέσεις εργασίας που απαιτούν λίγα προσόντα. Υπήρχαν πολλοί λόγοι που ώθησαν την Γερμανία στην υπογραφή αυτών των συνθηκών , με κυρίαρχο το Wirtschaftwunder, κατά το οποίο η Γερμανία “έπασχε” από έλλειψη εργατών. Στην ουσία όμως εκμεταλλεύτηκε την ελπίδα των μεταναστών για ένα καλύτερο αύριο.

Μετά το 1961,οι Τούρκοι πολίτες έγιναν η μεγαλύτερη ομάδα γκασταρμπάιτερ στη Δυτική Γερμανία. Κυριαρχούσε η αντίληψη ότι η παραμονή και η εργασία στην Γερμανία θα ήταν

προσωρινή. Οι μετανάστες, κυρίως άνδρες , είχαν την δυνατότητα να εργαστούν στην Γερμανία για το χρονικά διάστημα του ενός η των δύο χρόνων, πριν από την επιστροφή στην πατρίδα τους, ώστε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας. Η συμφωνία με την Τουρκία έληξε το 1973,ωστόσο ελάχιστοι επέτρεψαν στην Τουρκία. Γερμανική υπηκοότητα χορηγήθηκε σε όσους είχαν ζήσει τουλάχιστον 15 χρόνια στην Γερμανία. Ο νόμος τροποποιήθηκε αργότερα.

Στην Ανατολική Γερμανία ο όρος παρέμενε ο ίδιος απλά διαφοροποιούνταν οι χώρες πρόσληψης-στις οποίες περιλαμβάνονταν το Βιετνάμ, η Κούβα και άλλες- και οι κανόνες που χαρακτήριζαν τις ανατολικές κοινωνίες, οι οποίες ήταν πιο συντηρητικές από τις δυτικές. Συγκεκριμένα, οι φιλοξενούμενοι εργάτες ήταν περιορισμένοι σε συγκεκριμένες περιοχές της εκάστοτε πόλης, όπου οι Γερμανοί απαγορευόταν να εισέλθουν, όπως περιορισμένες ήταν και οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Πλέον ο όρος γκασταρμπάιτερ δεν είναι ακριβής ,εφόσον οι εργάτες δεν ήταν απλά φιλοξενούμενοι αλλά μόνιμοι.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΦΟΜΟΙΩΣΗΣ

Στηρίζεται στην ιδέα ενός ομοιογενούς πολιτισμού, γι' αυτό και επιδιώκει ουσιαστικά την ενσωμάτωση των ξένων πολιτισμικών στοιχείων στον κυρίαρχο εθνικό κορμό. Ορίζεται ως η διαδικασία μέσω της οποίας τα άτομα διαφορετικής εθνικής προέλευσης συγχωνεύονται σε μια κυρίαρχη εθνικά και πολιτισμικά ομάδα στην οποία εντάσσονται. Οι διάφορες μεταναστευτικές

ομάδες εξαναγκάζονται έτσι να αποποιηθούν τη διαφορετικότητά τους ,ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ισοδύναμα στη διαμόρφωση της κοινωνίας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αφομοίωσης στην Ελλάδα αποτελεί η μουσουλμανική μειονότητας Ελλάδος στη Θράκη. Η μουσουλμανική μειονότητα σήμερα αποτελείται από τρεις ομάδες: Τούρκους, Πομάκους και Ρομά.

Σύμφωνα με τη συνθήκη της Λωζάννης του 1923,η Ελλάδα και η Τουρκία συμφώνησαν και πραγματοποίησαν μια ανταλλαγή πληθυσμών: όλοι οι χριστιανοί κάτοικοι της Τουρκίας υποκείμενοι στον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως θα μετανάστευαν στην

Ελλάδα εκτός από τις κοινότητες Κωνσταντινουπόλεως, Ίμβρου και Τενέδου, και όλοι οι μουσουλμάνοι της Ελλάδας θα μετανάστευαν στην Τουρκία εκτός από αυτούς της Θράκης.

Η ελληνική πολιτεία την δεκαετία 1970-1980 για την αποφυγή της εκμετάλλευσης της “ Τουρκοποιημένης Πομακικής μειονότητας” από την Τουρκία αρχίζει να διαχωρίζει τους Πομάκους από την υπόλοιπη μειονότητα. Εφάρμοσε δηλαδή μια πολιτική αφομοίωσης της μειονότητας, η οποία παραβίασε τα ανθρώπινα δικαιώματα των Πομάκων όπως η αφαίρεση ιθαγένειας, ξεκινήματος επιχειρηματικής δραστηριότητας κ.α. Η μειονότητα σήμερα απολαμβάνει την πλήρη ισονομία με τους υπόλοιπους Έλληνες.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Ενισχύει τον πολιτισμικό πλουραλισμό. Στηρίζεται στην αρχή της ισότητας ευκαιριών στον οικονομικό, εκπαιδευτικό, πολιτικό και νομικό τομέα. Παράλληλα, η κυρίαρχη ομάδα όχι μόνο αποδέχεται τη διαφορετικότητα των μεταναστών, αλλά και επιδιώκει τη διατήρηση των πολιτισμικών τους στοιχείων που αφορούν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, τη γλώσσα καταγωγής, τα ήθη και τα έθιμα. Η πολιτική της ένταξης στοχεύει στην δημιουργία μιας πολιτισμικά αρμονικής και ισόνομης κοινωνίας, πράγμα το οποίο φαντάζει ιδιαίτερα δύσκολο στην σημερινή εποχή, παρ' όλο που θεωρητικά υπάρχουν οι προδιαθέσεις καθώς η κοινωνική και όχι μόνο κρίση σημαίνει την υποχώρηση του πολιτισμού και των ιδανικών που πρεσβεύει, όπως η αξιοκρατία, και την όξυνση φαινομένων βίας, ρατσισμού κλπ.. Η πολιτική της ένταξης ακούγεται ιδανική αλλά βάσει των σημερινών κριτηρίων καθίσταται ανέφικτη.

2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στην ενότητα αυτή εργάστηκαν οι παρακάτω μαθητές:

Καραγάλιου Σοφία,

Αντωνίου Κωνσταντίνος,

Γκοτζίι Φίλιππος και

Αδάμος Βασίλειος

Η έξαρση της παραβατικότητας σε όλες τις εκφάνσεις της, είναι στις μέρες μας ένα καίριο και επείγον πρόβλημα σε παγκόσμιο επίπεδο. Ανάμεσα στους πολύπλοκους και αλληλένδετους παράγοντες που συνδέονται με τα ακραία φαινόμενα της βίας και της τρομοκρατίας που παρακολουθούμε στους δέκτες μας, κύρια θέση κατέχουν οι ιλιγγιώδεις ρυθμοί της κοινωνικής αλλαγής που χαρακτηρίζουν την εποχή μας και που τελικά φαίνεται να αποτελούν το ψυχοκοινωνικό υπόστρωμα του φαινομένου.

Με αφορμή την οικονομική κρίση ,οι συζητήσεις πάνω στο θέμα της παραβατικότητας πληθαίνουν .Στον τόπο μας, σε αυτές τις ιδιαίτερες συνθήκες που βιώνουμε, το θέμα απασχολεί την κοινή γνώμη, ίσως όσο κανένα άλλο, γιατί προβάλλεται ως κεντρικός παράγοντας της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στην οποία έχει βυθιστεί ολόκληρη η ελληνική κοινωνία.

Η έννοια της παραβατικότητας όπως και εκείνη της εγκληματικότητας αποτελούν μοναχά κατασκευές. Είναι κοινωνικές ιδέες που ορίζουν και προστατεύουν ένα μέρος του πληθυσμού, κάποιους κοινωνούς από κάποιους άλλους ανεξάρτητα από τη δικαιοσύνη και τη νομιμότητα της πράξης. Αν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο τον είχαν κερδίσει οι δυνάμεις του Άξονα, δε θα μιλούσαμε για τη δίκη της Νυρεμβέργης ή απλά οι πρωταγωνιστές θα ήταν διαφορετικοί. Το τι δηλαδή αποτελεί παρέκκλιση, νομιμότητα, δικαιοσύνη και το τι τελικά έρχεται να επισφραγίσει ποινικά και νομικά ο κανόνας και ο νομοθέτης δεν είναι τίποτα άλλο από μια κοινωνική κατασκευή της εκάστοτε τάξης πραγμάτων, της υπάρχουσας οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής δομής.

Με αφορμή την οικονομική κρίση ,οι συζητήσεις πάνω στο θέμα της παραβατικότητας πληθαίνουν .Στον τόπο μας, σε αυτές τις ιδιαίτερες συνθήκες που βιώνουμε, το θέμα απασχολεί την κοινή γνώμη, ίσως όσο κανένα άλλο, γιατί προβάλλεται ως κεντρικός παράγοντας της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στην οποία έχει βυθιστεί ολόκληρη η ελληνική κοινωνία.

2.1 ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες στην Ευρώπη η ραγδαία αύξηση της παραβατικότητας ανηλικών απασχολεί έντονα τους ειδικούς, το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, την πολιτεία και προβάλλεται από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Η εργασία αυτή επιχειρεί μια όσο το δυνατόν εμπειριστατωμένη προσέγγιση του θέματος μέσω της σκιαγράφησης της έκτασης της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα, της απαρίθμησης των υπαρκτών υπηρεσιών αντιμετώπισης των παραβατικών νέων στη χώρα μας, της επισήμανσης των προσφάτων τροποποιήσεων της νομοθεσίας περί ποινικής αντιμετώπισης των ανήλικων παραβατών και τέλος της παρουσίασης θεραπευτικών προσεγγίσεων που έχουν επιστημονικά τεκμηριωθεί ως αποτελεσματικές στην αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς των νέων. Επισημαίνουμε ότι ο όρος παραβατικότητα (εγκληματικότητα) είναι κοινωνικο-νομικός όρος που αντικατοπτρίζει μία μορφή αποκλίνουσας συμπεριφοράς μεταξύ άλλων, η οποία όμως συνιστά παράβαση νομικού κανόνα.

. Οι παραβατικοί νέοι, ως επί το πλείστον, ανήκουν στην υπό-ομάδα των παιδιών με σοβαρή Διαταραχή Διαγωγής (Δ.Δ.). Ο όρος Διαταραχή Διαγωγής (Δ.Δ.) είναι ψυχιατρικός και αναφέρεται σε παιδιά και νέους που εκδηλώνουν επαναλαμβανόμενη και επίμονη αντικοινωνική συμπεριφορά (π.χ. επιθετικότητα, φυγές από το σπίτι, αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο, βασανισμό ζώων) και παραβατικές δράσεις (π.χ. χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, χρήση όπλων, κλοπές, εμπρησμοί).

Επιπλέον σήμερα, η έκταση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία της Υποδιεύθυνσης Προστασίας Ανηλικών του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης κατά τη δεκαετία 1990-1999 δεν παρατηρείται αξιοσημείωτη αύξηση της νεανικής παραβατικότητας. Παρόλα αυτά η συμμετοχή των ανηλικών στη συνολική εγκληματικότητα εμφανίζει μια σταθερά ανοδική τάση, από το 12.9% (1990) στο 16.7% (1999), χωρίς όμως να φτάνει στα επίπεδα των άλλων

Ευρωπαϊκών χωρών.

Για παράδειγμα, το 1993 ο αριθμός των νέων κάτω των 21 ετών, που καταδικάστηκαν για πράξεις ποινικών αδικημάτων, αντιστοιχούσε περίπου στο 14% του συνολικού αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν το 46%.

Πολυετείς επιστημονικές έρευνες απέδειξαν ότι οι οικογένειες, των νεαρών παραβατών έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Το ένα χαρακτηριστικό είναι, ότι συνήθως πρόκειται για φτωχές οικογένειες. Ωστόσο, δεν είναι μόνον η φτώχεια που προκαλεί την εγκληματικότητα. Πολύ συχνά η φτώχεια ωθεί τους νέους να ξεπεράσουν άλλους συνομηλίκους τους από εύπορες οικογένειες και να μεγαλουργήσουν.

Για να υπάρξει η πιθανότητα τέλεσης εγκληματικών πράξεων, πρέπει να υπάρξει ένας συνδυασμός φτώχειας, εγκληματικού παρελθόντος της ίδιας της οικογένειας και έλλειψης ελέγχου των γονέων προς το παιδί. Πρέπει, δηλαδή, να συμπέσουν ταυτόχρονα τρεις παράγοντες προκειμένου να υπάρξει σοβαρή πιθανότητα να εκδηλώσει κάποιος ανήλικος παραβατική συμπεριφορά.

Οι ανήλικοι με παραβατικό ιστορικό (π.χ. τέλεση κλοπών, πρόκληση επεισοδίων στα γήπεδα και φθοράς ξένης ιδιοκτησίας), παρουσιάζουν αντίστοιχα προβλήματα στην οικογένεια και το σχολείο, με αποτέλεσμα να καταφεύγουν σε παραβατικές ομάδες, προκειμένου να αναπληρώσουν εκεί την ανθρώπινη επικοινωνία και την αναγνώριση που τους λείπει. Έχει αποδειχθεί ότι ο χαλαρός έλεγχος στο πλαίσιο της οικογένειας και η έλλειψη επικοινωνίας, ανάμεσα στον γονιό και στο παιδί, ευνοούν την παραβατικότητα. Εάν λείπει αυτό το στοιχείο της επικοινωνίας με τους γονείς, αντίστοιχα το παιδί αδιαφορεί για το σχολείο και εμπλέκεται σε ομάδες άλλων νεαρών, που μπορεί να εκδηλώσουν παραβατική συμπεριφορά.

Η εγκληματολογική έρευνα, αναφορικά με τους έφηβους παραβάτες στα σχολεία, έχει αποδείξει ότι πρόκειται κυρίως για αγόρια, μέσης ηλικίας. Η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους εμφανίζεται γενικά να είναι αρκετά καλή, καθώς εργάζονται συνήθως και οι μητέρες τους, αλλά περιστασιακά και οι ίδιοι.

2.2 ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

Από πολύ μικρή ηλικία τα παιδιά συνειδητοποιούν ότι το χρώμα του δέρματος, η γλώσσα, το φύλο ή οι διαφορές στη σωματική διάπλαση ή τις ικανότητες συνδέονται με προνόμια και δύναμη. Τα παιδιά μαθαίνουν παρατηρώντας τις διαφορές και τις ομοιότητες ανάμεσα στους ανθρώπους και προσλαμβάνοντας τόσο τα φανερά όσο και τα κρυφά μηνύματα σχετικά με αυτές τις διαφορές. Ο ρατσισμός, ο σεξισμός και οι προκαταλήψεις απέναντι σε άτομα με διαφορετικές σωματικές ικανότητες επιδρούν σε βάθος στην αίσθηση του εαυτού και των άλλων που αναπτύσσουν τα παιδιά.

Όλα τα παιδιά πληγώνονται. Από τη μια μεριά, έχουμε τα παιδιά που πρέπει να αγωνιστούν ενάντια στις προκαταλήψεις που δηλώνουν ότι κάποιος είναι κατώτερος άνθρωπος εξαιτίας του φύλου, της φυλής, της εθνότητας ή της σωματικής ιδιαιτερότητας, με αποτέλεσμα να τους απορροφά υπέρμετρα την ενέργειά τους και να υπονομεύεται η ολοκληρωμένη ανάπτυξή τους. Από την άλλη μεριά, έχουμε τα παιδιά που, καθώς αναπτύσσονται, μαθαίνουν να πιστεύουν ότι είναι ανώτερα επειδή είναι λευκά ή αρσενικά ή σωματικώς ικανά, με αποτέλεσμα να παραμορφώνεται η πραγματικότητα και να ατονεί το ανθρώπινο στοιχείο της γι' αυτά τα παιδιά, ακόμη κι αν ενδεχομένως απολαμβάνουν τα οφέλη των θεσμικών προνομίων.

Τα παιδικά βιβλία μπορούν να γίνουν η αφετηρία για να μιλήσουμε για τις προκαταλήψεις στα παιδιά. Πολλές φορές όμως κρύβουν στερεότυπα στην εικονογράφηση τους, δηλαδή υπεραπλουστευμένες γενικεύσεις, όπως π.χ. η μαμά που πάντα κάνει τις δουλειές του σπιτιού, η μικρή ηρωίδα που παίζει πάντα με τις κούκλες της ή ο έφηβος που η παραβατική συμπεριφορά του προσδιορίζεται από το ντύσιμό του.

Οι παλιότερες γενιές διαβάσαμε πολλά βιβλία με αφρικανούς σκλάβους όπου συχνά οι ιστορίες ήταν γραμμένες από τη μεριά των λευκών –όχι κατ' ανάγκη αρνητικών ηρώων.

Σε πολλά βιβλία τα κορίτσια-ήρωες παρουσιάζονται όμορφα και αδύνατα και τα αγόρια αυτά που κάνουν όλες τις ηρωικές πράξεις.

Πολύ συχνά η χρήση λέξεων κρύβει επίσης προκαταλήψεις και στερεότυπα. Π.χ. λέξεις όπως π.χ. πρωτόγονος, δόλιος, τεμπέλης, οπισθοδρομικός, ανίκανος μπορούν να έχουν προσβλητική χροιά.

Το στερεότυπο είναι μια απλουστευμένη ή/και τυποποιημένη αντίληψη ή μια εικόνα, που συχνά κατέχουν από κοινού οι άνθρωποι για μια άλλη ομάδα. Τα στερεότυπα μπορούν να είναι θετικά ή αρνητικά και είναι χαρακτηριστικές γενικεύσεις βασισμένες στην ελάχιστη ή

περιορισμένη γνώση για μια ομάδα ανθρώπων. Τέτοιες υπεραπλουστευμένες αντιλήψεις, απόψεις, ή εικόνες, είναι βασισμένες στην υπόθεση ότι υπάρχουν κοινές ιδιότητες και κοινά χαρακτηριστικά που τα μέλη της άλλης ομάδας έχουν. Τα στερεότυπα είναι όχι μόνο ενάντια στα δικαιώματα των άλλων τους, αλλά και τους βλάπτουν με την ενθάρρυνση της προκατάληψης και της διάκρισης. Η προκατάληψη δεν είναι μόνο μια δεδηλωμένη άποψη ή πεποίθηση, αλλά και μια τοποθέτηση που περιλαμβάνει συναισθήματα όπως η περιφρόνηση και η απέχθεια. Η διάκριση εμφανίζεται όταν αντιμετωπίζεται ένα πρόσωπο λιγότερο ευνοϊκά έναντι κάποιου άλλου και η στάση αυτή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αλλιώς, παρά μόνο ως ένα άμεσο αποτέλεσμα της προκατάληψης.

Ιστορικά, οι άνθρωποι με αναπηρίες έχουν στερεοτυπηθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Μερικά από τα στερεότυπα που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν τους ανθρώπους με αναπηρίες είναι ακόμη ισχυρά στο μυαλό του κοινού σήμερα. Οι ελλειπείς πληροφορίες, οι μπερδεμένες αντιλήψεις, η απομόνωση και ο διαχωρισμός έχουν διαιωνίσει πολλά από αυτά τα στερεότυπα. Η εξέταση ενός προσώπου με αναπηρίες ή ομάδες ατόμων με αναπηρίες σύμφωνα με τα στερεότυπα περιορίζει το τι αναμένουμε και το πώς αποκρινόμαστε σε αυτούς.

Μερικά στερεότυπα ενός ατόμου με αναπηρίες το απεικονίζουν ως:

- αξιολύπητο και παθητικό
- απαίσιο ή κακό
- τραγικό αλλά γενναίο
- κωμικό/η γελοίο
- επιθετικό
- φόρτωμα και περιθωριακό
- μη-σεξουαλικό
- ανίκανο πλήρως στην καθημερινή ζωή

Τα άτομα με αναπηρίες συχνά ακόμα απεικονίζονται στα διάφορα μέσα με τρόπο που τείνουν να ενισχύσουν τα αρνητικά στερεότυπα. Παραδείγματος χάριν, ο κακός Δρ No με 2 τεχνικά χέρια ,στην ταινία James Bond, ο θλιβερός και ο τραγικός σακάτης Tim στα Χριστούγεννα Carol του Charles Dickens, ο ρόλος του Dustin Hoffman με αυτισμό, που ήταν φορτίο στον αδελφό του, ο «ιδιότροπος» Quasimodo που πετάχτηκε έξω από την κοινωνία στο Hunchback

της Notre Dame. Τέτοια στερεότυπα είναι εξευτελιστικά και θεωρούν την αναπηρία ως το κύριο χαρακτηριστικό του ατόμου.

2.3 Η ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗΣ

Οι εκπαιδευτικές κοινότητες παρέχουν μια σημαντική ευκαιρία να προκαλέσουν αυτές τις αρνητικές αντιλήψεις σε θεσμικό επίπεδο και να αναπτύξουν έναν πολιτισμό που να συμπεριλαμβάνει, να αναγνωρίζει και να εκτιμά την ποικιλομορφία.

Τα άτομα με αναπηρίες είναι τόσο διαφορετικά όσο και άτομα χωρίς αναπηρίες. Η επικόλληση μιας ετικέτας όπως «τυφλός» ή «επιληπτικός» σε μια ομάδα ανθρώπων δεν σημαίνει ότι είναι όλοι οι ίδιοι. Είναι τόσο ίδιοι, όσο είναι ίδιοι οι γαλανομάτηδες.

Οι προκαταλήψεις δεν πρέπει να έχουν αντίκτυπο στη μάθηση ενός σπουδαστή και πρέπει να ρωτηθούν για την βοήθεια που απαιτείται για να μάθει. Θα πρέπει να ερωτηθούν εάν θέλουν να ενημερώσουν ή όχι τους συμφοιτητές τους για τις ανάγκες τους για να ρυθμίσουν την ανάλογη συμπεριφορά τους από την αρχή.

Η ορολογία και η γλώσσα είναι επίσης πολύ σημαντική. Έχουν αλλάξει κατά τη διάρκεια των ετών και τα άτομα με αναπηρίες διαφωνούν τα ίδια μερικές φορές για ποια ορολογία θεωρούν αποδεκτή. Στην παράγραφο 5 υπάρχει ένας οδηγός σχετικά με την αποδεκτή ορολογία αυτήν την περίοδο.

3.ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ – ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

3.1 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η οργάνωση του Σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα βασίζεται στις γενικές αρχές που τίθενται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους και τα Προεδρικά Διατάγματα καθώς και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότησή τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα.

Οι γενικές αρχές αφορούν τους κανόνες εκτέλεσης των ποινών και μέτρων ασφάλειας κατά της ελευθερίας, όπως αυτές επιβάλλονται από τα αρμόδια Δικαστήρια και τη μεταχείριση των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης.

Απαραβίαστες αρχές στην εφαρμογή των ανωτέρω κανόνων αποτελούν η νομιμότητα και η ισότητα στην μεταχείριση των κρατουμένων, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των κρατουμένων που τους αναγνωρίζει ο νόμος και η έννομη προστασία τους.

Στον προαναφερθέντα Σωφρονιστικό Κώδικα περιγράφονται τα όργανα της άσκησης της σωφρονιστικής πολιτικής που είναι το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών, η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών και τα Συμβούλια της Φυλακής. Επίσης καθορίζονται οι κατηγορίες των κρατουμένων και των καταστημάτων κράτησης, ο τρόπος μεταγωγής σε αυτά και η διαβίωσή τους, η εφαρμογή προγραμμάτων και η διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους, η εργασιακή τους κατάσταση, ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας και επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Στον ίδιο Κώδικα περιγράφονται οι εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών, τα μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων, ο τρόπος μεταγωγών των κρατουμένων, ο τρόπος λήξης των ποινών, η μετασωφρονιστική μέριμνα, η εποπτεία της εφαρμογής του και τα όργανα που την ασκούν.

Η εποπτεία της οργάνωσης και λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος ασκείται από τη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου και τις υπαγόμενες σε αυτή Διευθύνσεις:

- A) Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων
- B) Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων
- Γ) Λειτουργία Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων
- Δ) Επιθεώρησης Σωφρονιστικών Καταστημάτων και Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και
- Ε) Εξωτερικής Φρούρησης Φυλακών και λοιπών Καταστημάτων

Η νομοθεσία που διέπει την εν γένει οργάνωση και λειτουργία Σωφρονιστικού Συστήματος βρίσκεται στην επόμενη ενότητα.

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

A.) Νόμοι:

N. 2776/1999: Σωφρονιστικός Κώδικας (ΦΕΚ 291/Α/24-12-1999)

N. 1729/1987: Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 144/Α/7-8-1987)

N. 2408/1996: Τροποποίηση των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 104/Α/1996)

N. 2161/1993: Τροποποίηση και συμπλήρωση των των διατάξεων του Ν. 1729/1987 (ΦΕΚ 119/Α/26-7-1993)

N. 2943/2001: Έκτιση ποινών εμπόρων ναρκωτικών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Δικαιοσύνης (ΦΕΚ 203/Α/12-9-2001)

N. 2928/2001: Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων (ΦΕΚ 141/Α/2001)

B.) Προεδρικά Διατάγματα:

Π.Δ. 283/85: Ποινικός Κώδικας (ΦΕΚ 106/Α/31-5-1985)

Π.Δ. 258/86: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ΦΕΚ 121/Α/1986)

Π.Δ. 342/00: «Περί αύξησης του ανωτάτου ορίου του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδικών και υποδίκων λόγω εργασίας» (ΦΕΚ 296/Α/29-11-20000)

Π.Δ. 107/01: «Περί ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδικών και υποδίκων για εργασία και απασχόληση σε προγράμματα ή σπουδές» (ΦΕΚ 97/Α/2001)

Π.Δ. 378/01: «Περί αύξησης του ανωτάτου ορίου του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδικών και υποδίκων λόγω εργασίας» (ΦΕΚ 252/Α/2001)

Γ.) Υπουργικές Αποφάσεις:

-Υ.Α. 108842/1997 των Υπουργών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης, « Περί οργάνωσης και παροχής κοινωφελούς εργασίας, διαδικασίας επιλογής, ανάθεσης και επίβλεψης της σχετικής εργασίας» (ΦΕΚ 1104/Β/1997)

-Υ.Α. 137954/00 των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης «Περί καθορισμού λεπτομερειών εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων που διατάσσουν απέλαση αλλοδαπών» (ΦΕΚ 1255/Β/16-10-2000)

Δ.) Διεθνείς Συμβάσεις

-Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη μεταφορά καταδίκων: Ν. 1708/87 (ΦΕΚ 108/Α/26-6-87)

Διμερής Ελλάδα-Αλβανίας για τη μεταφορά καταδίκων: Ν. 2313/95 (ΦΕΚ 121/Α/19-6-95)

-Διμερής Ελλάδα-Αιγύπτου για τη μεταφορά καταδίκων: Ν. 1765/1988 (ΦΕΚ 58/Α/24-3-88)

3.2 ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ειδικότερα η Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής χαράσσει τις γραμμές της σωφρονιστικής πολιτικής του Υπουργείου στον τομέα της πρόληψης και της καταστολής της εγκληματικότητας.

Α) Υπηρεσίες που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ασχολούνται με την πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων

α) ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΕΠΑ) (Α.Ν. 2724/40 Καν. Διάταγμ. της 3-7-43, Ν. 2298/95 και Ν. 2331/95)

Είναι Ν.Π.Δ.Δ. υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Λειτουργούν στην ίδια έδρα κάθε πρωτοδικείου και έχουν σκοπό την πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων, οι οποίοι εμφανίζουν αντικοινωνική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων, λόγω ακατάλληλου ή ανύπαρκτου οικογενειακού περιβάλλοντος ή άλλων δυσμενών κοινωνικών συνθηκών και αιτιών. Κάθε Εταιρεία διοικείται από επταμελές διοικητικό Συμβούλιο, τα μέλη του οποίου προσφέρουν τις υπηρεσίες τους χωρίς μισθό. Οι πόροι των ΕΠΑ προέρχονται από επιχορήγηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης και από δωρεές και κληροδοτήματα.

Όταν εξασφαλισθούν οι αναγκαίοι πόροι, οι Εταιρείες ιδρύουν Στέγες φιλοξενίας ανηλίκων, όπου μέσα σε οικογενειακές συνθήκες προσφέρουν φιλοξενία και πολύπλευρη υποστήριξη στα παιδιά που προστατεύουν. Στέγες φιλοξενίας διαθέτουν οι ΕΠΑ Αθήνας, Πειραιά, Ηρακλείου Κρήτης, Καρδίτσας, Αλεξανδρούπολης, Κοζάνης και Βόλου.

β) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (Ν. 378/76 (ΦΕΚ 171/Α), Π.Δ. 49/79 (ΦΕΚ 11/79/Α)

Είναι περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης που λειτουργούν στην έδρα κάθε πρωτοδικείου, όπου υπάρχει και δικαστήριο ανηλίκων και εποπτεύονται από το δικαστή ανηλίκων.

Αποτελούν τον κύριο φορέα εξωιδρυματικής μεταχείρισης ανηλίκων που έχουν διαπράξει αξιόποινή πράξη ή βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων.

Στελεχώνονται από τους επιμελητές ανηλίκων, οι οποίοι ασχολούνται με τους ανηλίκους που τους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας (άρθρο 122 Π.Κ.) συνδράμοντας ουσιαστικά τον δικαστή ανηλίκων στην εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. Ασχολούνται επίσης με τους ανηλίκους που βρίσκονται σε κίνδυνο να παραβατήσουν λόγω ακατάλληλου ή ανύπαρκτου οικογενειακού περιβάλλοντος ή άλλων κοινωνικών συνθηκών, παρέχοντας πολύπλευρη στήριξη στους ίδιους και τις οικογένειές τους.

Στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων τηρούνται στατιστικά στοιχεία για την κίνηση της υπηρεσίας, τον αριθμό των περιπτώσεων, τα αίτια της παρεκτροπής ή της υποτροπής των ανηλίκων, με όλα τα λοιπά στοιχεία που είναι αναγκαία για την παρακολούθηση της πρόληψης και της καταστολής της εγκληματικότητας των ανηλίκων της περιφέρειας του Δικαστηρίου Ανηλίκων.

Β) Στον τομέα της καταστολής, υπηρεσίες του Υπουργείου που έχουν την εποπτεία για την καλή λειτουργία των Καταστημάτων Κράτησης και των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων .

α) Καταστήματα Κράτησης σε όλη την χώρα.

3.3 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΕΩΝ

3.3.1 Α. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ — ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΑΓΙΑΣ
2. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ
3. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΤΙΡΥΝΘΑΣ
4. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ ΥΛΙΚΟΥ ΦΥΛΑΚΩΝ (ΚΑΥΦ)

3.3.2 Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ (ΕΚΚΝ) ΑΥΛΩΝΑ
2. ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ (ΕΚΚΝ) ΒΟΛΟΥ
3. ΑΣΚΑ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ

Γ. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΨΥΧΙΑΤΡΕΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
2. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
3. ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΛΑΙΩΝΑ ΘΗΒΩΝ

Δ. ΚΛΕΙΣΤΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΚΛΕΙΣΤΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
2. ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΠΑΤΡΑΣ
3. ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΧΑΛΚΙΔΑΣ
4. ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
5. ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ
6. ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
7. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΑΛΑΝΔΡΙΝΟΥ

Ε. ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

2. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
3. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
4. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
5. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΛΑΡΙΣΑΣ
6. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΝΑΥΠΛΙΟΥ
7. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΝΕΑΠΟΛΗΣ
8. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΤΡΙΠΟΛΗΣ
9. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
10. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΧΙΟΥ
11. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ ΚΩ
12. ΠΡΕΒΑΝΤΟΡΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΑΜΦΙΣΣΑΣ

β) Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου (Ν. 2298/95, ΦΕΚ 62 Α)

Είναι περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Φιλοξενεί τους ανηλίκους, οι οποίοι έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά ή αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής, με σκοπό την αγωγή, κοινωνική στήριξη, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.

Στο ίδρυμα εισάγονται άρρενες ανήλικοι στους οποίους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης σε κατάσταση αγωγής (άρθρ.122 παρ. Ιδ Π.Κ.0 ή η τοποθέτηση αυτή επιβάλλεται ως περιοριστικός όρος (άρθρο 282 Κ.Π.Δ.).

Επίσης εισάγονται ανήλικοι οι οποίοι διαβιώνουν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων τα οποία τελούν καθ' ἑξῆς ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις.

Κατά το χρόνο παραμονής τους στο Ίδρυμα οι ανήλικοι φοιτούν σε σχολείο εντός ή εκτός του Καταστήματος, μετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και λαμβάνουν μέρος σε πολιτιστικές, ψυχαγωγικές ή αθλητικές δραστηριότητες.

Επίσης έχουν δυνατότητα να κάνουν χρήση άδειας δοκιμασίας ή άδειας για οικογενειακούς, εκπαιδευτικούς λόγους ή για λόγους υγείας.

Το ίδρυμα στελεχώνεται από διοικητικούς υπαλλήλους, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγο κλπ.

Φιλοξενεί μέχρι είκοσι πέντε ανηλίκους έλληνες και αλλοδαπούς.

Το ίδρυμα λειτουργεί στην πόλη του Βόλου.

Γ) Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα

Σημειώνεται ότι στον τομέα των Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων η Ελλάδα πρωτοτύπησε με την δημιουργία ανεξάρτητων κέντρων απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων.

Ειδικότερα :

Με το Νόμο 2721/99 (ΦΕΚ 112/3-6-99 τ.Α), ιδρύθηκε το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων στον Ελεώνα Θηβών, ως ειδικό θεραπευτικό κατάστημα, σκοπός του οποίου είναι η θεραπευτική μεταχείριση τοξικομανών κρατουμένων για τη σωματική και ψυχική τους απεξάρτηση. Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε και ένα δεύτερο κέντρο απεξάρτησης στο Δήμο Κασσάνδρας Χαλκιδικής.

Εξ αυτών το πρώτο βρίσκεται στην περιοχή Ελεώνα Θηβών και έχει δυνατότητα να φιλοξενεί 250 τοξικομανείς κρατουμένους. Το δεύτερο κατασκευάζεται στο χώρο της Αγροτικής Φυλακής Κασσάνδρας, από την εταιρία «ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ Α.Ε.» και οι κτιριακές τους εγκαταστάσεις βρίσκονται στο στάδιο της αποπεράτωσης, έχει δε τη δυνατότητα φιλοξενίας 360 τοξικομανών κρατουμένων.

Το πρόγραμμα του Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (Κ.Α.Τ.Κ.) είναι στεγνό, εθελοντικό, πολυφασικό και διάρκειας δύο περίπου ετών, στοχεύει δε : α) στη σωματική και ψυχική απεξάρτηση, β) στην αποχή από την παραβατικότητα, γ) στην εκπαίδευση και κατάρτιση, δ) στην πρόληψη της υποτροπής και στην κοινωνική επανένταξη των συμμετεχόντων.

Η πρώτη φάση του προγράμματος- δίμηνης διάρκειας- είναι φάση προετοιμασίας και πραγματοποιείται στα κατά τόπους καταστήματα κράτησης τοξικομανών κρατουμένων.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος πραγματοποιείται στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα, το οποίο άρχισε ήδη να λειτουργεί και είναι διάρκειας 4 μηνών τουλάχιστον. Χαρακτηρίζεται ως μεταβατική και συνδυάζει τον σωφρονισμό με την θεραπεία, έχοντας ως στόχο τη συνέχιση της

κινητοποίησης για θεραπεία και η σταδιακή αλλαγή της ψυχολογικής στάσης και συμπεριφοράς του κρατουμένου από «φυλακισμένο» σε «θεραπευόμενο».

Στη συνέχεια ακολουθεί η τρίτη φάση, διάρκειας 12 τουλάχιστον μηνών, είναι η φάση της κοινωνικοποίησης και στοχεύει στην προώθηση και στην επανένταξη των θεραπευομένων στην κοινωνία . Η φάση αυτή πραγματοποιείται σε χώρους του Κ.Α.Τ.Κ. ή σε προστατευόμενα διαμερίσματα του Δημοσίου εκτός του Κ.Α.Τ.Κ. ή σε αγροτικές φυλακές.

Για την υλοποίηση του προγράμματος απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων, το Υπουργείο Δικαιοσύνης προσέλαβε, εκτός του διοικητικού και φυλακτικού προσωπικού, το αναγκαίο επιστημονικό προσωπικό (γιατρούς, ψυχολόγους, κοινωνιολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς) και προέβη σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την ασφαλή και αποδοτική λειτουργία του Κέντρου.

Από τις αρχές του Σεπτεμβρίου του 2004 έχουν ήδη μεταχθεί οι πρώτοι τοξικομανείς κρατούμενοι στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα Θηβών, οι οποίοι επελέχθησαν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που προβλέπονται από την υπ? αριθμό 13706/28-8-02 κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Υγείας και Πρόνοιας (ΦΕΚ 1154/02 τ.Β), με την οποία ρυθμίζεται λεπτομερώς το Θεραπευτικό Πρόγραμμα, οι προϋποθέσεις για την ένταξη των ενδιαφερομένων κρατουμένων σε αυτό και η εν γένει λειτουργία του Κέντρου.

Γ) Μετασφρονιστική Μέριμνα

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, με τις αρμόδιες υπηρεσίες του (α) Δ/ση Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων-Τμήμα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Οργάνωσης της Εργασίας Κρατουμένων και Κοινωνικής Επανένταξης Αποφυλακισομένων και β) Κοινωνικές Υπηρεσίες των Καταστημάτων Κράτησης, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) εφαρμόζει προγράμματα επιδότησης νέων θέσεων εργασίας και νέων ελεύθερων επαγγελματιών σε αποφυλακιζόμενα άτομα και νεαρά παραβατικά άτομα ή νεαρά άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο.

Δικαιολογητικά υπαγωγής στο πρόγραμμα επιδότησης :

Τα ενδιαφερόμενα άτομα για να υπαχθούν στα προγράμματα αυτά πρέπει να υποβάλλουν στην αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ της κατοικίας τους τα εξής δικαιολογητικά :

α) Τα αποφυλακισμένα άτομα

- Αποφυλακιστήριο με χρονολογία αποφυλάκισης από 01-01-2000 και μετά.
- Εισηγητική Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας ή του Δ/ντή του Σωφρονιστικού καταστήματος, ότι το άτομο προτείνεται να μπει στο πρόγραμμα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

Επισημαίνεται ότι :

Τα άτομα που θα υπαχθούν σε αυτά τα προγράμματα πρέπει να έχουν εκτίσει ποινή συνεχή φυλάκισης 6 μηνών, τουλάχιστον.

Τα αποφυλακισμένα άτομα , των οποίων ο λόγος φυλάκισης σχετίζεται με παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών δεν υπάγονται στο πρόγραμμα.

β) Τα νεαρά παραβατικά άτομα (που τους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονιστικός κανόνας) ή τα νεαρά άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο :

Εισηγητική Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης ή Ιδρύματος Αγωγής ή Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων, Δήμου ή άλλου αρμόδιου φορέα κοινωνικής παρέμβασης (Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας) ή του «Χαμόγελου του Παιδιού», ή των Χωριών SOS κ.λ.π., με πρόταση εισαγωγής στο πρόγραμμα επιδότησης του ΟΑΕΔ.

Άδεια εργασίας για τις περιπτώσεις που προβλέπεται.

3.4. ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Το κείμενο που ακολουθεί αναφέρεται στον ορισμό της ιδρυματοποίησης καθώς και στις συνέπειες που υφίστανται οι άνθρωποι οι οποίοι μένουν για κάποιο χρονικό διάστημα έγκλειστοι στην φυλακή . Επίσης αναφέρεται στους τρόπους αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου από τους ανθρώπους που το έχουν βιώσει.

«Ο σοβαρός υπερπληθυσμός στις φυλακές και οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, που συνδυάζονται με την έλλειψη προσωπικού, την υπερεκπροσώπηση ξένων, κυρίως μεταναστών, και ανθρώπων που κατηγορούνται ή έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα που σχετίζονται με ναρκωτικά, την κατάχρηση της προφυλάκισης, καθώς και την αύξηση της διάρκειας των ποινών που επιβάλλονται και του πραγματικού χρόνου που μένει κάποιος στη φυλακή, είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος» .

«Η πραγματικότητα της αποθήκευσης, απλά, ανθρώπων είναι σε οξεία αντίθεση με τη ρητορική που τάσσεται υπέρ ενός ανθρωπίνου σωφρονιστικού συστήματος, την προώθηση εναλλακτικών ποινών και το στόχο της μείωσης του πληθυσμού στις φυλακές».

«Ο φιλελευθερισμός στο ποινικό και σωφρονιστικό επίπεδο ηττάται διαρκώς από την ποινική αυστηρότητα και τιμωρητικότητα» ωστόσο, ακόμη και στην Ελλάδα, όπως και σε σωφρονιστικά συστήματα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, «μπορεί κάποιος να βρει σημεία τα οποία μπορούν να εκτιμηθούν ως θετικά». «Δηλαδή, το γεγονός ότι κάνουμε κάτι στο θέμα της υποβολής παραπόνων στις φυλακές -η ύπαρξη για το λόγο αυτό hotline-, ότι κάνουμε κάτι στο θέμα της καταγραφής των περιστατικών βίας ή κακομεταχείρισης, η ύπαρξη σχετικού μητρώου, η -έστω και καθυστερημένη- κύρωση του προαιρετικού πρωτοκόλλου της σύμβασης κατά των βασανιστηρίων, τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, οι θεραπευτικές κοινότητες, όπως και οι σταθμοί συμβουλευτικής».

3.4.1 ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Η διάκριση σε εγκλήματα «λευκού κολλάρου ή περιλαιμίου» και σε εγκλήματα «μπλε κολλάρου» και πιο συγκεκριμένα ο όρος εγκληματικότητα «λευκού κολλάρου» προήλθε από τον Αμερικανό εγκληματολόγο E.H. Sutherland (1883-1950). Μάλιστα στο γνωστό άρθρο του με τίτλο «*White-Collar Criminality*» το 1940 τόλμησε να επισημάνει την εγκληματική συμπεριφορά ατόμων με «υψηλή κοινωνική θέση» ορίζοντας ως έγκλημα λευκού κολλάρου την παράβαση του ποινικού δικαίου από άτομα της ανώτερης κοινωνικοοικονομικής τάξης στο πλαίσιο των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων. Εκείνο που επέβαλε τη δημιουργία αυτής της κατηγορίας εγκλημάτων, ήταν το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των δραστών ,δηλαδή το υψηλό κοινωνικό status που απέρρεε από την επαγγελματική τους απασχόληση. Γνώρισμα που τους διαφοροποιούσε από τους περισσότερους, συνηθισμένους δράστες, οι οποίοι, σύμφωνα με τις στατιστικές, ανήκαν στην κατώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη, την τάξη που φορεί «μπλε κολλάρου», δηλαδή τη φόρμα του εργάτη. Πρόκειται λοιπόν, για όρο ευρύ που άλλοτε ταυτίζεται με τα οικονομικά εγκλήματα, άλλοτε με τη διαφθορά και άλλοτε με τις παράτυπες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Κοινό, όμως, στοιχείο αποτελεί η μη ένταξη των εγκλημάτων του λευκού

κολλάρου στον κύκλο των παραδοσιακών εγκλημάτων και της στερεοτυπικής εγκληματικότητας.

Βαθμιαία όμως το περιεχόμενο της εννοίας μεταβλήθηκε, έτσι στα εγκλήματα αυτά προστέθηκαν τα οικονομικά εγκλήματα που διαπράττουν άτομα από οποιαδήποτε κοινωνική τάξη μέσα στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους απασχόλησης, αδιάφορο αν αυτή γίνεται στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα (π.χ. φοροδιαφυγή, εγχείριση μη δικαιολογημένη ιατρικώς από χειρουργό, δωροληψία, απάτη κτλ.). Έτσι γίνεται λόγος στην Ευρώπη συνήθως για οικονομικά εγκλήματα ή οικονομική εγκληματικότητα.

3.4.2 ΙΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Ο όρος ιδρυματοποίηση αναφερόμενος στο καθεστώς της φυλακής αποδίδεται στα αγγλικά με τη λέξη «prisonization» για να αποτυπώσει το γεγονός ότι για όσο μεγαλύτερο διάστημα φυλακίζεται κάποιος τόσο περισσότερο θα «εγκληματοποιείται» και θα αποστασιοποιείται από τις κοινωνικές αξίες του «έξω» κόσμου. Όπως περιγράφεται και παρακάτω, η διαδικασία περιλαμβάνει αλλαγές σε ατομικό επίπεδο που προοδευτικά ωθούν το άτομο να υιοθετήσει τις αξίες και τα μοτίβα συμπεριφοράς των συγκρατούμενων του. Έχουν διατυπωθεί 2 διαφοροποιημένες απόψεις σχετικά με τη διαδικασία της ιδρυματοποίησης («prisonization»). Επιστήμονες από το χώρο της κοινωνιολογίας ισχυρίζονται ότι αυτό που είναι πιο καθοριστικό έχει να κάνει με προϋπάρχουσες στάσεις και συμπεριφορές που επιδείκνυε το άτομο πριν την φυλάκιση του και οι οποίες είναι καθοριστικές για την πορεία της ιδρυματοποίησης. Κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν ότι κατά κύριο λόγο ευθύνονται οι συνθήκες που συναντά κανείς στο εκάστοτε κατάστημα κράτησης. Έτσι, ο βαθμός ιδρυματοποίησης καθορίζεται από παράγοντες όπως είναι η προσωπικότητα του ατόμου, το υποστηρικτικό πλαίσιο εκτός φυλακής, η διάρκεια της ποινής, οι δεσμοί με άλλα παραβατικά άτομα, η προσαρμογή στον κοινωνικό ρόλο του κρατούμενου, οι προσδοκίες του ατόμου για την περίοδο μετά την αποφυλάκιση, η αυτοαντίληψη, ο βαθμός αποξένωσης από την κοινωνία κλπ.

Έτσι οι επιπτώσεις του εγκλεισμού διαφοροποιούνταν ανάλογα με τη στιγμή που πραγματοποιούνταν η συνέντευξη. Αν γινόταν κατά τα πρώιμα στάδια της φυλάκισης το τραύμα του εγκλεισμού επέφερε συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους ενώ αν γινόταν

αργότερα οι κρατούμενοι επιδείκνυαν άμβλυνση του συναισθήματος που αποδίδοταν στη ρουτίνα του εγκλεισμού. Επιπλέον οι μηχανισμοί προσαρμογής που χρησιμοποιούνταν από τους έγκλειστους εξαρτώνταν σε μεγάλο βαθμό από τους μηχανισμούς που είχαν στη διάθεση τους και χρησιμοποιούσαν σε δύσκολες καταστάσεις προ εγκλεισμού.

Πράγματι, η προσαρμογή στο καθεστώς του εγκλεισμού μπορεί να δημιουργήσει τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς που από τη μια πλευρά βοηθούν το άτομο να προσαρμοστεί κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής και από την άλλη μπορούν να αποβούν αρκετά δυσλειτουργικοί στις περιόδους που έπονται της αποφυλάκισης. Βέβαια, οι ψυχολογικές επιπτώσεις του εγκλεισμού ποικίλλουν από άτομο σε άτομο και είναι συχνά αναστρέψιμες. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις οι αλλαγές παίρνουν μόνιμο χαρακτήρα σε μια προσπάθεια των κρατουμένων να ανταπεξέλθουν στις στερήσεις της ζωής στη φυλακή και να προσαρμοστούν στα άτυπα μοτίβα αλληλεπίδρασης που επιβάλλει ο εγκλεισμός.

Λέγεται ότι σε γενικές γραμμές δεν είναι η φυλακή που κάνει τους ανθρώπους «τρελούς» αλλά, ακόμα και ερευνητές που είναι σκεπτικιστές σχετικά με το αν οι βλάβες του εγκλεισμού προκαλούν προβλήματα ψυχικής φύσης, παραδέχονται ότι τουλάχιστον για ορισμένα άτομα η φυλακή μπορεί να παράγει αρνητικές, μακροχρόνιες αλλαγές. Οι περισσότεροι θα συμφωνήσουν ότι όσο πιο επικίνδυνη, σκληρή και ακραία είναι η φύση του εγκλεισμού τόσο περισσότεροι άνθρωποι θα υποφέρουν και τόσο πιο βαθιές θα είναι οι βλάβες που θα υποστούν.

Με το παρόν κείμενο, θα ήθελα να αναφερθώ σε αυτήν ακριβώς την ένταξη των κρατουμένων στο σκληρό περιβάλλον της φυλακής, η οποία ονομάζεται «ιδρυματοποίηση». Με τον όρο αυτό, δηλαδή, εννοούμε τη διαδικασία ενσωμάτωσης των κρατουμένων στο άτεγκτο πλαίσιο της φυλακής, κατά την οποία εσωτερικεύουν τις αρχές και τους κανόνες που συνθέτουν τον κώδικα του «υποπολιτισμού» των εγκλείστων.

Πρέπει βέβαια να επισημάνω ότι η ένταξη σε αυτό το σκληρό πλαίσιο δεν είναι ίδια για όλους τους κρατούμενους, γιατί εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Οι πιο καταλυτικοί, όπως καταγράφονται από τους ειδικούς, είναι οι ακόλουθοι πέντε.

Πρώτον, ο χρόνος παραμονής στο ίδρυμα. Όσο μεγαλύτερο είναι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το άτομο βρίσκεται στο σωφρονιστικό κατάστημα, τόσο περισσότερο εμπλέκεται στο σύστημα της φυλακής.

Δεύτερον, η αυστηρότητα της φυλακής. Οι τρόφιμοι των φυλακών υψίστης ασφαλείας παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό ένταξης.

Τρίτον, το μέγεθος της φυλακής. Οι ογκώδεις φυλακές, σε συνδυασμό με την αυστηρή πειθαρχία που επιβάλλουν, αυξάνουν την κοινωνικοποίηση των εγκλειστών.

Τέταρτον, η επαφή με τον έξω κόσμο. Όσο πιο αποκομμένοι είναι οι κρατούμενοι από την ευρύτερη κοινωνία, τόσο περισσότερο αναζητούν «καταφύγιο» στο σύστημα της φυλακής.

Πέμπτον, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την προσωπικότητα του τροφίμου. Βάσει αυτών των στοιχείων καθένας «ερμηνεύει» με διαφορετικό τρόπο την εμπειρία του εγκλεισμού και προσαρμόζει τη συμπεριφορά του ανάλογα.

Συνήθως, οι συναισθηματικά πιο ευάλωτοι εμφανίζουν μεγαλύτερο βαθμό ένταξης

Η αποκόμιση προσωπικών οφελών είναι η αιτία για την οποία ορισμένοι φυλακισμένοι προσαρμόζονται πιο σύντομα και σε μεγαλύτερο βαθμό, σε σημείο που -όσο παράδοξο κι αν φαίνεται- θεωρούν τη φυλακή «σπίτι» τους, είναι συνεργάσιμοι και υπάκουοι. Άλλοι εκφράζουν ανοιχτά την αμφισβήτηση στον θεσμό της φυλακής και αρνούνται να συνεργαστούν με το σωφρονιστικό προσωπικό. Σε γενικές γραμμές, δηλαδή, η προσαρμογή τους διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες, εκ διαμέτρου αντίθετες: την απόλυτη υποταγή που εξασφαλίζει την αρμονία (έστω και φαινομενική) στις σχέσεις κρατουμένων-σωφρονιστικών υπαλλήλων και την εναντίωση που οδηγεί σε ρήξη με τους συγκρατούμενους και τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Το αξιοσημείωτο είναι ότι, ανεξαρτήτως της ιδιαίτερης στάσης, όλοι οι εγκλειστοί αποβλέπουν συνειδητά ή ασυνειδήτα σε έναν κοινό στόχο: τη διασφάλιση της επιβίωσής τους, η οποία δεν είναι δεδομένη. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο οχυρώνονται στον «μικρόκοσμό» τους, ο οποίος αντλεί στοιχεία από το γενικότερο περιβάλλον της φυλακής αλλά αναπτύσσει παράλληλα τις δικές του αρχές και αξίες, ως αποτέλεσμα άμυνας στο πλήθος των εξαναγκασμών. Με άλλα λόγια, προκειμένου να μη στερηθούν πλήρως την προσωπική τους ταυτότητα, την προσαρμόζουν στο περιβάλλον της φυλακής, δημιουργώντας τελικά ένα νέο σύστημα σχέσεων, αρχών και κανόνων συμπεριφοράς.

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι η Ιδρυματοποίηση είναι ένα φαινόμενο δύσκολης αντιμετώπισης και για αυτόν ακριβώς τον λόγο θα πρέπει να

αλλάξει και να βελτιωθεί η οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος της Ελλάδος. Επιπρόσθετα θα πρέπει η κοινωνία να αλλάξει συμπεριφορά και να πάψει να είναι προκατειλημμένη απέναντι στους ανθρώπους που έχουν εκτίσει την ποινή τους στην φυλακή και έχουν μετανιώσει για τις πράξεις του παρελθόντος.

3.5 ΝΕΟΣ ΘΕΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Είναι γνωστό, ότι τα τελευταία χρόνια, ιδρύθηκε ένα σύγχρονο Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Πρόληψη του Εγκλήματος (EUGPN, δηλαδή EU Crime Prention NetworK), που συντονίζει τη δράση των κρατών στον τομέα αυτόν και καθιστά ευρύτερα γνωστές τις λεγόμενες «καλές πρακτικές», που εφαρμόζουν διάφορες χώρες για την πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς. Στην Ελλάδα για πρώτη φορά το 1988, ιδρύεται στο Υπ. Δημόσιας Τάξης ένα πολυπληθές Συμβούλιο Πρόληψης Εγκληματικότητας, που όμως δεν μπόρεσε να λειτουργήσει. Το 1999 ακολούθησε νόμος που δίνει τη δυνατότητα πλέον σε όλους τους Δήμους και Διαμερίσματα της χώρας να ιδρύσουν Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης Εγκληματικότητας. Ο θεσμός αυτός διαπνέεται από τρεις κυρίως βασικές ιδέες. α. Την αντιμετώπιση του εγκλήματος, ει δυνατόν με πρόληψη και όχι με καταστολή (πριν δηλαδή συμβεί το κακό) και μάλιστα, ακόμη και σε περιοχές με μειωμένη εγκληματικότητα. β. Την πρόληψη του εγκλήματος, που μπορεί να αφορά τη λήψη μέτρων είτε για την εξάλειψη των ευκαιριών που ευνοούν τη δράση του εγκληματία, είτε και για την καταπολέμηση των κοινωνικών παραγόντων, που ευνοούν την εξώθηση προς το έγκλημα ορισμένων συμπολιτών μας, κυρίως όσων ανήκουν στις λεγόμενες «ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όπως αποφυλακισμένοι, ουσιοεξαρτημένοι ή απεξαρτημένοι, αλλοδαποί, άνεργοι, εγκαταλειμμένα παιδιά, κακοποιημένες γυναίκες κ.λπ. (κοινωνική πρόληψη). γ. Το σημαντικό ρόλο πρόληψης που μπορεί να διαδραματίσει, πέρα από την επίσημη Πολιτεία και την Τοπική Αυτοδιοίκηση και ο ίδιος ο πολίτης. Η συμμετοχή αυτή των πολιτών στην πρόληψη της εγκληματικότητας δεν μπορεί να έχει ασφαλώς, τη μορφή αυτοδικίας ή κακόβουλων ενεργειών, αφού τέτοιες συμπεριφορές δεν αρμόζουν σε μια δικαιοκρατούμενη κοινωνία. Η Πολιτεία δηλαδή χαράσσει τις γενικές κατευθύνσεις της αντεγκληματικής πολιτικής και οι πολίτες, σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την τοπική Αστυνομία και τους κοινωνικούς φορείς, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης παραβατικότητας σε επιμέρους περιοχές. Για τη διευκόλυνση των Δήμων προετοιμάστηκε

μάλιστα και ένα λεπτομερές και εύκολο στη χρήση του εγχειρίδιο, στο οποίο περιλαμβάνονται συγκεκριμένες ιδέες και προτάσεις για τις παρεμβάσεις στις οποίες μπορούν να προβαίνουν τα Τοπικά Συμβούλια, ώστε να μειώσουν, κατά το δυνατόν, την παραβατικότητα στις περιοχές τους. Οι βασικές δραστηριότητες των Τοπικών Συμβουλίων είναι οι ακόλουθες: Καταγράφουν και μελετούν την παραβατικότητα στο συγκεκριμένο Δήμο ή Κοινότητα. Σχεδιάζουν και προωθούν ειδικές δράσεις για την πρόληψη της παραβατικότητας και την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της βίας στην οικογένεια, του κοινωνικού αποκλεισμού και της κοινωνικής ανασφάλειας. Μεριμνούν για την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την ενεργό συμμετοχή τους σε προγράμματα πρόληψης παραβατικότητας. Αναλαμβάνουν τον συντονισμό και την πλαισίωση πρωτοβουλιών άλλων κοινωνικών φορέων, όπως συλλόγων γονέων, εθελοντών, θεραπευτικών μονάδων κ.ά. που στοχεύουν και πάλι στην πρόληψη. Φροντίζουν για τη σύσταση δικτύων βοήθειας, αρωγής και πληροφόρησης θυμάτων, εγκληματικών πράξεων σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, ιδίως δικηγορικούς και ιατρικούς συλλόγους, κοινωνικού χαρακτήρα ιδρύματα κ.λπ. Ενισχύουν τα προγράμματα μέριμνας των εγκαταλειμμένων παιδιών και ατόμων που χρήζουν βοήθειας και μια τεράστια ακόμη λίστα συγκεκριμένων μέτρων προς αυτή την κατεύθυνση, που λόγω περιορισμού του χώρου της εφημερίδας μας αδυνατούμε ολοκληρωμένα να περιγράψουμε. Βασική επιδίωξη των Τοπικών συμβουλίων Πρόληψης Εγκληματικότητας είναι η ενίσχυση των θεσμών της γειτονιάς για την ενδυνάμωση της συμμετοχικής αντεγκληματικής πολιτικής. Τα συμβούλια καλούνται, να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά αίτια που προκαλούν τη - μικρομεσαία κυρίως - παραβατικότητα, και όχι να ασκούν αστυνόμευση μέσα από τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν. Συνεργάζονται, ωστόσο, στο πλαίσιο της αποστολής τους για κοινωνική πρόληψη, με την Αστυνομία, το Υπ. Δημόσιας Τάξης, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Πρόληψη της Εγκληματικότητας και με άλλους αντίστοιχους φορείς. Παρ' όλες όμως τις προσπάθειες που έγιναν τα τελευταία χρόνια, στην κοινή συνάντηση εργασίας της Επιτροπής Κοινωνικής Πολιτικής της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ) με τα μέλη του κεντρικού Συμβουλίου του Υπ. Δημ. Τάξης, τον Ιανουάριο του 2006, κοινή διαπίστωση αποτέλεσε το γεγονός ότι όσα Τοπικά Συμβούλια έχουν συσταθεί στους Ο.Τ.Α. βρίσκονται σε υπολειτουργία και γι' αυτό το λόγο κρίνεται απαραίτητο μια ολοκληρωμένη παρεμβατική πολιτική. Σήμερα, με την επιστημονική στήριξη και το συντονισμό του Κεντρικού Συμβουλίου Πρόληψης Παραβατικότητας και την παρότρυνση της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., έχουν συσταθεί και λειτουργούν με ουσιαστικό τρόπο Τοπικά Συμβούλια σε αρκετούς μεγάλους Δήμους της χώρας, αλλά υπολείπονται πολλά ακόμη να γίνουν για να εμπεδωθεί το

αίσθημα ασφαλείας των πολιτών, που προφανώς αποτελεί προϋπόθεση για μια καλύτερη ποιότητα ζωής των ανθρώπων μιας κοινωνίας.

3.6 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΩΣ ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Στην εργασία αυτή η βασικά ιδέα η οποία αναλύεται είναι η κοινωνική επανένταξη των πρώην φυλακισμένων. Αρχικά θα αναφερθούμε στην σωφρονιστική πολιτική πάνω σε αυτό το ζήτημα αλλά και στην κοινωνική επανένταξη ως δικαίωμα των αποφυλακισμένων. Επίσης θα αναφερθούμε και σε μία άλλη μορφή επανένταξης την ιδιωτική . Τέλος θα προσεγγίσουμε την επίδραση που μπορεί να έχει ο διάλογος πάνω σε μία τέτοια κατάσταση .

3.6.1 ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μολονότι ούτε ο Σωφρονιστικός Κώδικας , ούτε ο Ποινικός Κώδικας αναφέρονται ρητά ή εμμέσως στον όρο «κοινωνική επανένταξη», τόσο η σωφρονιστική πολιτική όσο και οι εγκληματολόγοι τη θεωρούν κρίσιμο σκοπό της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Η επανακοινωνικοποίηση όμως των (ακοινώνητων; αντικοινωνικών; ακοινωνικών;) κρατουμένων, ιδίως των νέων, πέραν των θεωρητικών προβληματισμών και των πρακτικών δυσκολιών, στοιχίζει ακριβά στο λεγόμενο Κράτος Πρόνοιας. Γι' αυτό και πολλοί υποστηρίζουν ότι το βάρος αυτό μπορεί –εν μέρει– να αναλάβουν και μη-κρατικοί φορείς (παραπέμποντας έτσι συχνά στο «κοινωφελές έργο» των ιδιωτικών καταστημάτων κράτησης) Η επανένταξη δεν συνιστά μια ανθρωπιστική άσκηση του σωφρονισμού αλλά ένα «αναγκαίο μέτρο» άνευ του οποίου η φύλαξη θα ήταν αποκλειστικός στόχος και οι φύλακες αποκλειστικοί διαχειριστές της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Άρα η τιμωρία θα ήταν «αυτοσκοπός». Γι' αυτό ίσως και οι περισσότεροι εγκληματολόγοι αναζητούν εναγωνίως ένα ηθικό/ κοινωνικό/ πολιτικό έρεισμα δικαιολόγησης της φυλάκισης πλην βεβαίως του «εγκλεισμού ως τιμωρίας».

. Η ομαλή επανένταξη, μέσω της μετεξέλιξης της φυλακής σε σχολείο μόρφωσης/ επιμόρφωσης, μπορεί να αποτελεί μόνιμη προγραμματική δήλωση όλων των Υπουργών Δικαιοσύνης συγκρούεται όμως με ιδεολογικά, οικονομικά και εργασιακά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας(υποδομές, οικονομική κρίση, ανεργία, ανασφάλεια) αλλά και με εσωτερικά προβλήματα της φυλακής (υπερφόρτωση, πολύχρωμος και πολύμορφος ποινικός πληθυσμός, διαφθορά). Η συμφιλίωση του ατόμου με την κοινωνία δεν επιτρέπεται όμως να γίνει μέσα από «κλινική μεταχείριση» του κρατούμενου. Η εξατομίκευση της επανενταξιακής στόχευσης δεν ταυτίζεται με θεραπευτικές παρεμβάσεις στην προσωπικότητα του έγκλειστου ή με επισώρευση νέων έμμεσων ποινών διαχείρισης. Ο «επανενταξισμός» δεν πρέπει να εκφυλίζεται σε πειραματισμούς που προσβάλλουν τα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του κρατούμενου.

Ο εγκληματίας δεν είναι πάντοτε «άρρωστος» ή ανώμαλος για να χρειάζεται «επιδιόρθωση» ή «εξυγίανση». Ούτε η φυλακή είναι «αναμορφωτικό στρατόπεδο συγκέντρωσης αποκλινόντων ατόμων».

Ο όρος «κοινωνική ανα-προσαρμογή» μπορεί να οδηγήσει σε ιδεολογικές παρανοήσεις ή σε ανεπίτρεπτους πειραματισμούς.

Περισσότερο κρίσιμο είναι να αποφύγουμε μέσα στη φυλακή την πλήρη αποκοινωνικοποίηση του έγκλειστου.

Αν η «μεταχείριση» περιοριζόταν σε «ανάπτυξη δράσεων πάνω στον εγκληματία» τότε όλη η σωφρονιστική/ αντιεπαγκληματικής πολιτική θα μπορούσε να επικεντρωθεί πάνω στα ατομικά χαρακτηριστικά του δράστη.

Μπορεί η σωφρονιστική να γεννιέται μαζί με την έννοια της εξατομικευμένης βελτίωσης και προσαρμογής , όμως η ηρεμία και ασφάλεια ευνοούν την τάξη μέσα στα καταστήματα χωρίς να εγγυώνται την επανένταξη. Η ομαλοποίηση σε κλειστό σύστημα δεν είναι άλλωστε συμβατή με την κανονική ελεύθερη ζωή ενός ανθρώπου. Η αναγκαία ψυχολογική υποστήριξη του κρατούμενου δεν λύνει τους κοινωνικούς όρους που θα αντιμετωπίσει ως απ-ελεύθερος στην πραγματική ζωή.

Άλλο ο εθισμός σε νομοταγή διαβίωση (μέσα από την αυτοθωράκιση αλλά και τον σεβασμό της προσωπικότητας και των δικαιωμάτων του από τρίτους) κι άλλο η ατομική «αγωγή»

και «βελτίωσή» του. Αν οι συνθήκες στη φυλακή πρέπει να προσομοιάζουν με αυτές της ελεύθερης ζωής τότε και το δικαίωμα στη (δεύτερη) ζωή, δηλαδή στην επανένταξη πρέπει να εντάσσεται στη σωφρονιστική στρατηγική.

Αναπόσπαστο μέρος του ελάχιστου κεκτημένου σωφρονιστικής νομιμότητας και της σωφρονιστικής πολιτικής πρέπει συνεπώς να γίνει η αναγνώριση στην καθημερινή διαβίωση, και όχι στις χάρτινες διακηρύξεις, του δικαιώματος στην επανένταξη. Στην ουσία δεν πρόκειται για επιχείρηση ηθικής βελτίωσης αλλά για ατομική βιο-κοινωνική θωράκιση μη-παραβίασης των κανόνων.

Η, δια της απαγγελίας και εκτέλεσης της ποινής, βελτίωση αποτυγχάνει όταν ο κατάδικος υποτροπιάζει, όταν δηλαδή η κοινωνική πτυχή της ποινικοσωφρονιστικής πολιτικής δεν λειτουργήσει σωστά.

Η ποινή-τιμωρία και η ποινή-αγωγή δεν απέδωσαν γι' αυτό και πρέπει να επανεξετασθούν τα συστήματα μεταχείρισης τόσο στο πλαίσιο όσο και στο άτομο.

3.6.2 Η ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

Αν ανατρέξουμε στα κοινωνικά δικαιώματα θα διαπιστώσουμε ότι το Σύνταγμά μας συμπεριλαμβάνει και την κοινωνική προστασία τους .

. Τα κοινωνικά δικαιώματα των κρατουμένων προβλέπονται μεν στο Σωφρονιστικό Κώδικα αλλά συνήθως περιορίζονται ή περικόπτονται για λόγους ασφαλείας των καταστημάτων. Τα δικαιώματα υποχωρούν μπροστά στους εγγενείς κινδύνους ή τις φυλακτικές φοβίες. Οι όποιοι αναγκαίοι ή σύμφυτοι ή εγγενείς περιορισμοί, πέραν της φυσικής ελευθερίας, δεν μπορούν να ακυρώσουν το δικαίωμα στην επανένταξη, ως συμβατό με το άρθρο 2§1 του Συντάγματος, ούτε όμως και να χρησιμοποιήσουν «το ιδεώδες της κοινωνικής επανένταξης» για νομιμοποίηση ολοκληρωτικών μεθόδων μέσα στη φυλακή (όπως γινόταν στο παρελθόν με διατύπωση σκοπών του τύπου «η εξύψωση του εθνικού φρονήματος» ή «η εθνική διαπαιδαγώγηση»). Ο κρατούμενος δεν υποχρεούται «να δεχτεί ή να ανεχτεί» μέτρα κοινωνικής του αποκατάστασης αλλά δικαιούται να απαιτεί την αναγόρευσή του ως subjectum (υποκείμενο ελευθερίας και ηθικής) ακόμα κι όταν βρίσκεται στη φυλακή και να μην υποβαθμίζεται σε subjectus,

δηλαδή σε υπάκουο, υποτελές, άβουλο ον, το οποίο πρέπει να ανασυναρμολογηθεί. Η εγκατάλειψη από το Σωφρονιστικό Κώδικα των «ωφελιμιστικού χαρακτήρα θεωρητικών διακηρύξεων» και των πατερναλιστικού-προστατευτικού χαρακτήρα παρεμβάσεων του Κράτους στην προσωπικότητα του κρατούμενου «απελευθερώνει» τη φυλακή από στερεότυπα ή ανταποδοτικές (δυσ)λειτουργίες και επικεντρώνεται σ' ένα «συστηματικό, ευσύνοπτο, με ξεκάθαρη έκφραση χάρτη δικαιωμάτων». Η διευκρίνιση των όρων (π.χ. μεταχείριση), των συνθηκών έκτισης των ποινών, της νομιμότητας, της ισότητας και της έννομης προστασίας εξασφαλίζουν καλύτερα την αξιοπρέπεια των έγκλειστων από οποιονδήποτε «κρατικό φιλανθρωπισμό». Κατοχυρωμένος (όσο είναι δυνατό μέσα σε «άβατα») από αυθαιρεσίες και καταχρήσεις των οργάνων, ο κρατούμενος έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που του παρέχουν άλλες διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα και να προετοιμαστεί/ «θωρακιστεί» καλύτερα για την έξοδό του. Να αναλάβει δηλαδή με καλύτερους όρους την κοινωνική του ευθύνη στη συμβίωση.

Αφού όμως ο κρατούμενος κρατάει στα χέρια του τα κλειδιά της αποφυλάκισής του (υπό όρους απόλυσης) ή και της δημιουργικής χρήσης του φυλακισμένου χρόνου, τότε η Πολιτεία οφείλει να του παράσχει όλα τα αναγκαία μέσα. Αν η «κοινωνική επανένταξη» είναι ατομικό δικαίωμα του έγκλειστου τότε πρέπει η σωφρονιστική διοίκηση να τον διευκολύνει στην άσκηση των λοιπών δικαιωμάτων (π.χ. δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην εργασία, στον ελεύθερο χρόνο, στην επικοινωνία, στις άδειες κ.λπ.). Εάν αντίθετα η άσκηση των λοιπών δικαιωμάτων προσκρούει (πραγματικά ή προσχηματικά) άλλοτε στην ασφάλεια του καταστήματος κι άλλοτε στην έλλειψη χώρων και προσωπικού τότε έχει ακυρωθεί στην πράξη η δυνατότητα «αυτό-επαν-ένταξης». Το χειρότερο βέβαια θα είναι αν η άσκηση των λοιπών δικαιωμάτων «χρησιμοποιείται» από το σωφρονιστικό προσωπικό ή ως αμοιβή-προνόμιο προς τους «πειθαρχημένους κρατούμενους» ή ως ευεργέτημα στους «παρέχοντες υπηρεσίες» συνεργαζόμενους κρατούμενους.

Το δικαίωμα στην αυτό-επαν-ένταξη του κρατούμενου είναι στην πραγματικότητα ένα δικαίωμα-ομπρέλα, το οποίο συγκροτείται από όλα τα άλλα προβλεπόμενα στα σωφρονιστικά κείμενα δικαιώματα αλλά και από τους φυσικούς και ηθικούς όρους διαβίωσης στη φυλακή.

Διπλή αντίφαση: 1. να ισχυρίζεται κανείς ότι σε μια καταπιεστική, διεφθαρμένη, υπεράνω νόμου φυλακή θα μπορεί ο (κάθε) κρατούμενος να προετοιμάσει την κοινωνική του επάνοδο, αφού σ' ένα μη-φυσιολογικό πλαίσιο δεν ανθούν συνολικές ομαλές συμπεριφορές ή ευοίωνες προοπτικές.

2.να θεωρούμε τον έγκλειστο ως παρεκκλίνοντα που χρήζει «ευθυγράμμισης» κι από την άλλη να του αναγνωρίζουμε

δικαιώματα και υπευθυνότητα. Αν η κοινωνική αποκατάσταση συνιστά μέρος του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου-κρατούμενου κι αν αποτελεί τον αποκλειστικό σκοπό της έκτισης της ποινής δεν αρκεί η εκούσια συνεργασία του κρατούμενου αλλά επιβάλλεται η αναγνώριση στον κρατούμενο αυτοτελούς δικαιώματος-ομπρέλλα (κι όχι μόνο αναγνώρισης των επιμέρους δικαιωμάτων π.χ. στην εργασία, στην εκπαίδευση κ.λπ.).

Η αναγνώριση όλων των δικαιωμάτων, στο όνομα της ανθρωπιάς και της «εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπινου προσώπου», χωρίς αναφορά σε αναμόρφωση ή κοινωνική αποκατάσταση είναι δυνατή.

Αρκεί να μην κατισχύει η τάξη στο κατάστημα των αναγκάων σε μια «δημοκρατική (ακόμα και «κλειστή») κοινωνία» περιορισμών στον τρόπο χρήσης των δικαιωμάτων. Διαφέρει το γεγονός ότι η επιτυχής πορεία προς την επανένταξη μπορεί να επιφέρει θετικές εξατομικευμένες συνέπειες για τον κρατούμενο (π.χ. τοποθέτηση σε εργασία, σε ημιελεύθερο καθεστώς, άδειες, υπό όρους απόλυση) από την αυτοτελή άσκηση δικαιώματος αποκατάστασης.

Τα ωφελιμιστικά συστήματα απέτυχαν τόσο στη βελτίωση όσο και στην επανένταξη γι' αυτό και τα ουδέτερα συστήματα όπου –δια του σεβασμού της νομιμότητας και των δικαιωμάτων– δίνεται η δυνατότητα στον κρατούμενο να χαράξει το δικό του δρόμο προς την (επαν)ένταξή του (εντασσόμενος σε ειδικά προγράμματα ή δράσεις). Στο σημείο αυτό πρέπει να προβληματιστούμε αν μπορεί να αναγνωριστεί ο ιονεί– δικαίωμα συμμετοχής του κρατούμενου σε προγράμματα αποκατάστασης και αντίστοιχη υποχρέωση της σωφρονιστικής διοίκησης στο να τα προσφέρει στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής (χωρίς όμως να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο); Δεν είναι ακόμα δεκτή η εξομοίωση του δικαιώματος στην ιατρική φροντίδα, στην τροφή ή στην ψυχολογική υποστήριξη με το «δικαίωμα στην επανένταξη» αλλά δεν πρέπει να γίνει αποδεκτή η άποψη ότι χωρίς κανένα πρόγραμμα είναι δυνατή η διακηρυσσόμενη επανένταξη και κατόπιν τούτου η φυλακή δεν είναι υποχρεωμένη –επικαλούμενη «λόγους ασφαλείας»– να παράσχει ουδεμία δυνατότητα στον έγκλειστο. Αν η υποχρεωτική αναμόρφωση μπορεί να καταλήξει σε βασανιστήριο το ίδιο ισχύει και για την πλήρη απανθρωποίηση του κρατούμενου ο οποίος θέλει να βελτιωθεί σε κάποιον τομέα αλλά δεν του παρέχονται τα μέσα (εντός και εκτός της φυλακής).

Το δικαίωμα στην επανένταξη συμ-περιλαμβάνει εξατομικευμένη και «ελαστική» δικαστική απόφαση, ειδικά καταστάματα, εξειδικευμένο προσωπικό, επιστημονική κατάταξη και προσωπικό σωφρονιστικό status κάθε κρατούμενου κ.ο.κ. Το δικαίωμα αυτό θα βοηθήσει

τους κρατούμενους να βοηθήσουν τους εαυτούς τους. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι το nothing works κυρίως αναφέρεται στα προγράμματα επανένταξης.

4. Είναι εφικτό η σωφρονιστική διοίκηση να ενθαρρύνει τον αυτο-σεβασμό και την αίσθηση υπευθυνότητας (ως στόχους της κοινωνικής επανένταξης) και να εγγυηθεί την εργασιακή/ επαγγελματική αποκατάσταση και τους δεσμούς με την κοινωνία (οικογένεια, παρέα, σχέσεις) (ως μέσα κοινωνικής επανένταξης) χωρίς να χρησιμοποιεί ελαστικά κριτήρια «προσαρμογής». Η μετατροπή μιας φυλακτικής ποινής όπως αυτή της στέρησης της ελευθερίας σε αντεγκληματική πρόληψη δεν είναι ζήτημα μόνο σωφρονιστικών τεχνικών αλλά και ωρίμανσης του ίδιου του υποκειμένου. Χρειάζεται όμως και θεσμική υποστήριξη. Πρέπει δηλαδή το δικαστήριο να υποχρεώσει το σωφρονιστικό σύστημα να «επανεντάξει» τους κρατούμενους και να μην περιορίζεται στο να το ελέγχει όταν τους εξουθενώνει και τους μειώνει τις δυνατότητες ομαλής επανόδου.

Το νομικό καθεστώς (legal status) των Σωφρονιστικών Κανόνων (Prison Rules) δεν πρέπει να αφορά μόνο «στη διαχείριση οδηγιών και εγκυκλίων» και να μην αφήνει περιθώρια στον κρατούμενο να απευθυνθεί στη Δικαιοσύνη όχι για την παραβίαση επιμέρους διατάξεων αλλά για τη μη-εφαρμογή του θεμελιώδους σκοπού της κοινωνικής επανένταξης του. Οφείλει να αναλάβει ένα σαφές κοινωνικό καθήκον (πέραν του σεβασμού των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας), αποφεύγοντας αρνητικές συνθήκες στην έκτιση των ποινών και βάνανση μεταχείριση που περιορίζουν και δεν διευρύνουν «τις δυνατότητες ελευθερίας» και αξιοπρέπειας. Άρα το σωφρονιστικό δίκαιο –όπως άλλωστε και το ποινικό δίκαιο– πρέπει να συνιστά μέτρο ελευθερίας όλων των πολιτών ως συναινούντων υποκειμένων δικαίου, αφού οφείλει να αντισταθμίζει τις αρνητικές συνέπειες της φυλακοποίησης και της ιδρυματοποίησης. Η υποχρεωτική (ωφελμιστική;) παρέμβαση «υπέρ της (κοινωνικής) αναμόρφωσης, βελτίωσης, αναπροσαρμογής» της προσωπικότητας του κρατούμενου-ανθρώπου (π.χ. με υποχρεωτική εργασία) θα ήταν προφανώς αντισυνταγματική αφού θα προσέκρουε στο άρθρο 2 §1 και στο άρθρο §1 του Συντάγματος. Η αξιοπρέπεια των κρατουμένων – ανθρώπων δεν διαφέρει σε τίποτα, είναι ισότιμη, με εκείνη των ελεύθερων ανθρώπων καθώς στοχεύει στη διαμόρφωση «μετά-ταυτότητας» ύστερα από την αποφυλάκισή του.

Πλαίσια Διαλόγου

Στην υποχρέωση του Κράτους να προστατεύει την αξία του ανθρώπου δίνοντάς του μια δεύτερη ευκαιρία (στην επανένταξη) πρέπει ν' αντιστοιχεί κι ένα δικαίωμα του κρατούμενου-ανθρώπου, ένα υποκειμενικό δικαίωμα στην αποφυγή του «κοινωνικού

θανάτου». Σε συνδυασμό και με το ατομικό δικαίωμα της πλήρους και συνεχούς (και όχι εφάπαξ) ανάπτυξης (δηλαδή και βελτίωσης) της προσωπικότητας. Δεν είναι αποδεκτό «ηφυλακή ν' αρχίζει από τη στιγμή που ο κρατούμενος βγαίνει από αυτήν» (la prison commence quand on sort).

Γι' αυτό και οι μηχανισμοί επανόδου πρέπει να λειτουργήσουν ευθύς αμέσως μετά την απόλυση. Η αδυναμία λειτουργίας του Κοινωνικού Κράτους και η αποδυνάμωση του Κράτους Πρόνοιας λόγω της οικονομικής κρίσης δεν πρέπει να επηρεάσουν τις θεσμικές δομές που εγγυώνται τα κοινωνικά δικαιώματα. Το δίκαιο και τα δικαιώματα πρέπει να στοχεύουν σε «προαγωγή συμπεριφορών χρήσιμων για την κοινωνική συμβίωση».

Σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να ενταχθεί το υποκειμενικό δικαίωμα κοινωνικής επανένταξης που –έστω– και «ως περιορισμένης έκτασης κοινωνική αξίωση μπορεί να στραφεί εναντίον του κράτους» ζητώντας την εξασφάλιση ενός στοιχειώδους επιπέδου συνθηκών επιβίωσης μετά

την αποφυλάκιση. Η ψυχογενετική αιτιολόγηση του εγκλήματος και ο κοινωνιογενετικός προσανατολισμός της αλλαγής περιβάλλοντος συνιστούν δίπολο ομαλής προσαρμογής.

Πρόκειται για μια μορφή τιμωρητικής ατομικής κοινωνιοθεραπείας, δηλαδή μέσω της στερητικής της ελευθερίας ποινής ο κρατούμενος και η κοινωνία καλούνται να αναστοχαστούν τις εκατέρωθεν ευθύνες και παρεκβάσεις.

Δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία για να καταλήξουμε οριστικά ότι είναι δυνατή η επανένταξη μέσα στη φυλακή (και μέσω αυτής). Η μη-συνέχιση της εγκληματικής δράσης μετά την αποφυλάκιση δεν έχει στοιχεία κοινωνικής μηχανικής (social engineering) ή χριστιανικής μετάνοιας (όπου το υποκείμενο ξαναγίνεται «ομαλό» και έτσι η κοινότητα μπορεί να το αποδεχτεί) αλλά ευρύτερης θεσμικής και κοινωνικής πολιτικής.

Η (νέα;) κοινωνική θέση του (απο)φυλακισθέντα πρέπει να συνοδεύεται και από μια ηθική χροιά ώστε το προηγούμενο έγκλημά του ν' αποδίδεται σε «α-νοησία» και όχι σε διαφθορά, σε ατυχία και όχι σε κοινωνικό δαρβινισμό. Η «επιστροφή στην κοινωνία» προϋποθέτει σεβασμό στην συνταγματικά κατοχυρωμένη αξία του κρατούμενου-ανθρώπου και εξατομικευμένη σωφρονιστική διευκόλυνση που δεν θα τον χρησιμοποιεί όμως «ως αντικείμενο» (λόγω ασφάλειας ή δημοσίου συμφέροντος) αλλά μόνον ως υποκείμενο δικαιωμάτων.

Η ανάπτυξη των ηθικών ενστίκτων (moral instincts) των κρατουμένων ως στόχο του αποκαταστατικού ιδεώδους και η δημιουργική (constructive) λειτουργία της φυλακής κατέληξαν σε άνισα, άδικα και πατερναλιστικά αποτελέσματα (αφού οι έγκλειστοι είχαν

προνόμια αλλά όχι δικαιώματα). Πρέπει να απομακρυνθούμε από τις «νόμιμες προσδοκίες» (legitimate expectations) και την κατασταλτική κουλτούρα της σωφρονιστικής διοίκησης και να πείσουμε Νομοθέτη και Δικαιοσύνη στο να προσεγγίσουν με ευρύτητα πνεύματος την άσκηση των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Το νομικό status, που προκύπτει από τη αναγνώριση προσωπικού δικαιώματος στο σωφρονιστικό κώδικα, υπερβαίνει τα νόμιμα ενδιαφέροντα (intérêts légitimes) και επιβάλλει ανάλογες φυσικές ή ηθικές συνθήκες για την άσκηση μέσα στη φυλακή καθώς και για δικαστική προστασία σε περίπτωση παραβίασης από τη διοίκηση.

Πρέπει να δούμε το δικαίωμα στην επανένταξη ως ένα γενικό δικαίωμα από το οποίο απορρέουν όλα τα ειδικά δικαιώματα.

Οι διακηρύξεις αρχών για κοινωνική επανένταξη δεν αρκούν. Χρειάζονται και θεσμικές εγγυήσεις αλλά και ένα minimum κοινωνικής προστασίας (ακόμα κι αν η έννομη προστασία και η αγωγή αξίωση δεν αναγνωρίζονται πλήρως).

Επιβάλλεται –στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής– να οριστεί και να κατοχυρωθεί νομοθετικά το δικαίωμα των κρατουμένων στην κοινωνική επανένταξη, ως τμήμα της προστασίας της ανθρώπινης αξίας οποιουδήποτε.

Ένα νέο λοιπόν δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια πρέπει να γεννηθεί.

Οι χρησιμοποιούμενοι όροι είναι πολλοί. Βελτίωση (amendement), επανακοινωνικοποίηση (resocialisation), αποκατάσταση (réhabilitation), επανένταξη (reclassement) αλλά ως γνωστόν το άτομο δεν αλλάζει αν δεν αλλάζει ταυτόχρονα το περιβάλλον του.

Η συναίνεση ως στοιχείο του αυτοπροσδιορισμού συμβάλλει στην επιστροφή στο legal status αλλά το νομικό κριτήριο επανένταξης δεν αρκεί. Γι' αυτό η επανένταξη πρέπει ν' αρχίζει πριν από την ποινική δίκη ώστε ν' αποφεύγεται ο στιγματισμός. Οι minima κανόνες¹⁷⁶ δεν φαίνεται να μπορούν να κατοχυρώσουν τη χρήση των δικαιωμάτων μέσα στη φυλακή¹⁷⁷ ούτε να εξασφαλίσουν μετασωφρονιστικές δομές.¹⁷⁸ Πρέπει να συμφωνήσουμε σε ορισμένα αυτονόητα:

- 1) Η κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων ως προσωπική διαδρομή δεν ταυτίζεται με την αποφυλάκιση, αφού προσδιορίζεται από παράγοντες ποικίλους και συχνά αντιφατικούς.
- 2) Η κοινωνική επανένταξη ως θεσμική διαδικασία δεν είναι φιλανθρωπία αλλά υποχρέωση του Κράτους Πρόνοιας και αυθεντική έκφραση της αλληλεγγύης της κοινωνίας των πολιτών (και των ανθρώπων).

3) Η κοινωνική επανένταξη ως μετασφρονιστική μέριμνα προϋποθέτει λειτουργία δημοσίων δομών (εντός και εκτός της φυλακής), εξειδικευμένο προσωπικό και κυρίως αλλαγή αντιλήψεων.

4) Η κοινωνική επανένταξη ως δεύτερη ευκαιρία στην εποχή της διακινδύνευσης και των αποκλεισμών δεν μπορεί να πετύχει εάν δεν πιστεύουμε ότι όλοι (χωρίς διακρίσεις και στερεότυπα) έχουν το δικαίωμα να επιστρέψουν κοντά μας.

5) Η κοινωνική επανένταξη ως αντεγκληματική προοπτική συνιστά την προσφορότερη πολιτική πρόληψης καθώς σπάει το φαύλο κύκλο ή τον κρίσιμο κρίκο της αέναης υποτροπής και καταστολής.

Και να συνειδητοποιήσουμε και κάτι ακόμα:

- η συνευθύνη των φορέων και εμπλεκομένων (και όχι οι διακηρύξεις και οι μεγαλοστομίες),
- η έμπρακτη συμπαράσταση/ αρωγή (και όχι η νομοθετική πρόβλεψη),
- η κοινή γλώσσα και δράση των ειδικών (και όχι η διατύπωση αλληλοαναιρούμενων θεωριών)
- η δημιουργία δικτύου υπηρεσιών (και όχι οι σπασμωδικές και σποραδικές ενέργειες ενός φορέα),
- και τέλος, ο σεβασμός στα βιώματα και στις εμπειρίες των ιδίων των κρατουμένων–ανθρώπων (και όχι η επιβολή κρυφοκαταπιεστικών ή ηθικολογούντων μέτρων), συγκροτούν το πλέγμα που μπορεί να μας δώσει θετικά αποτελέσματα. Ο κρατούμενος όχι μόνο δεν πρέπει να στερείται των κοινωνικών του δικαιωμάτων αλλά πρέπει να του αναγνωρισθεί το κοινωνικό δικαίωμα στην επανένταξη ως κρίσιμο στοιχείο της λειτουργικής (επαν) ενσωμάτωσής του στο πολιτικοκοινωνικό γίγνεσθαι. Η μεταγενέστερη συμμετοχή στην κοινωνική/ δημόσια ζωή προϋποθέτει ενεργητική λειτουργία του δικαιώματος στην επανένταξη μέσα στη φυλακή. Η ενισχυμένη προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων κάτω από την ομπρέλα του δικαιώματος στην επανένταξη θα επιτρέψει στον κρατούμενο να ασκήσει και τα ατομικά και πολιτικά του δικαιώματα και να ξαναβρεί τα δίκτυα των σχέσεών του. Θυμίζω ότι «αποκαθιστούμε» τον άνθρωπο και τις σχέσεις του και όχι την ίδια τη φυλακή ή την τιμωρία.

4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ερευνητική εργασία του δευτέρου τετραμήνου είχε θέμα « ο κοινωνικός αποκλεισμός ως κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πρόβλημα». Η ομάδα μας, η οποία είναι η 4και αποτελείται από τις μαθήτριες : Αδάμου Παρασκευή, Νταβαλούμη Κωνσταντίνα και Τουρκοχωρίτη Φωτεινή, ασχολήθηκε με ειδικές κατηγορίες , όπως οι χρήστες ουσιών και τα κέντρα απεξάρτησης, οι οροθετικοί, οι ομοφυλόφιλοι, οι βιαστές και τα θύματα βιασμού κ.α. Το θέμα που μας δόθηκε θεωρούμε πως είναι επίκαιρο, καθώς αντιμετωπίζουμε καθημερινά τέτοιου είδους κοινωνικά φαινόμενα. Γι αυτό το λόγο εντυπωσιαστήκαμε εξ αρχής και εργαστήκαμε με ομαδικότητα, μεθοδικότητα, εργατικότητα και συνέπεια.

4.1 ΧΡΗΣΤΕΣ ΟΥΣΙΩΝ - ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

ΑΛΚΟΟΛ

Εκτιμάται ότι το 90 % των ανθρώπων θα κάνει χρήση αλκοόλ κάποια στιγμή στη ζωή του, ενώ η πλειοψηφία ξεκινά να πίνει αλκοόλ κατά την εφηβεία. Ο κίνδυνος εξάρτησης από το αλκοόλ σε όλη τη διάρκεια του βίου αγγίζει το 10 % μεταξύ των ανδρών και το 3-5 % μεταξύ των γυναικών. Υπολογίζεται ότι 2 στους 3 άντρες είναι περιστασιακοί πότες, ενώ η αναλογία ανδρών – γυναικών είναι 1,3 άνδρες προς 1 γυναίκα. Η επαναλαμβανόμενη λήψη αλκοόλης οδηγεί στην ανάπτυξη ανοχής.

Πρέπει όμως να διαχωρίσουμε τα άτομα που έχουν προβλήματα λόγω της λήψης αλκοόλ από τους περιστασιακούς πότες , δηλαδή από όσους έκαναν χρήση αλκοόλης κατά τη διάρκεια των τελευταίων 1-3 μήνες.

- Επιπτώσεις στον οργανισμό :

Η χρήση αλκοόλης δεν είναι πάντα επιβλαβής και μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να έχει ευνοϊκή επίδραση στον οργανισμό. Για παράδειγμα εκτιμάται ότι ένα με δύο ποτά την ημέρα ελαττώνουν τον κίνδυνο εμφάνισης καρδιαγγειακών παθήσεων.

Παρόλα αυτά οποιοδήποτε ποσό αλκοόλης είναι επιβλαβές για τις εγκύους

γυναίκες ,ιδίως το πρώτο τρίμηνο της κύησης (επιδρά στο αναπτυσσόμενο έμβρυο), για τους αλκοολικούς σε απεξάρτηση, για άτομα που παίρνουν φάρμακα που αλληλεπιδρούν με την αλκοόλη, για τους ανηλίκους και για ασθενείς με κάποιες παθολογικές ή ψυχιατρικές παθήσεις ,όπως κατάθλιψη ή σχιζοφρένεια, που επιδεινώνονται από το αλκοόλ.

Τα άτομα που καταφεύγουν στο αλκοόλ διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο νόσησης από καρδιοπάθειες, καρκίνο, κίρρωση του ήπατος , παθήσεις που μαζί με την αυτοκτονία και τα ατυχήματα αποτελούν τις κυριότερες αιτίες θανάτου.

1.)□ Κεντρικό και περιφερικό νευρικό σύστημα

- Διαταραχές της μνήμης

- Περιφερική νευροπάθεια

- Παρεγκεφαλιδική εκφύλιση

- Πεπτικό σύστημα: το αλκοόλ ενοχοποιείται για πρόκληση οισοφαγίτιδας,

γαστρίτιδας, γαστρορραγίας ιδίως σε έδαφος κιστών του οισοφάγου, λιπώδους ήπατος, αλκοολικής ηπατίτιδας, κίρρωσης του ήπατος, παγκρεατίτιδας. Επίσης θεωρείται ότι αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης καρκίνου της στοματικής κοιλότητας, του λάρυγγα, του οισοφάγου και του ήπατος (σε έδαφος κίρρωσης)

- Κυκλοφορικό σύστημα: □ η αυξημένη πρόσληψη αλκοόλ προκαλεί

υπέρταση και αυξάνει τόσο την LDL χοληστερόλη όσο και τα τριγλυκερίδια. Είναι επίσης επιβλαβές για το μυοκάρδιο (προκαλεί αλκοολική μυοκαρδιοπάθεια) .

Παρόμοια βλαπτική επίδραση έχει και στους σκελετικούς μύες.

- Αιμοποιητικό σύστημα: υψηλά ποσά αλκοόλης, συχνά της τάξης των

τεσσάρων με οχτώ ποτών την ημέρα, ελαττώνουν την παραγωγή λευκών αιμοσφαιρίων και μειώνουν την ικανότητά τους να καταπολεμήσουν τη φλεγμονή. Το ποτό μπορεί επίσης να προκαλέσει την παραγωγή ερυθρών αιμοσφαιρίων μεγαλύτερου μεγέθους από το φυσιολογικό (αύξηση του MCV) .Ενοχοποιείται επίσης για διαταραχές των αιμοπεταλίων.

- □ Καρκίνος : η χρήση του αλκοόλ συνδυάζεται με αυξημένα ποσοστά

κάποιων τύπων καρκίνου, κυρίως της στοματικής κοιλότητας, του λάρυγγα, του οισοφάγου, του στομάχου. Αυξημένος εμφανίζεται ο κίνδυνος και για κακοήθεια

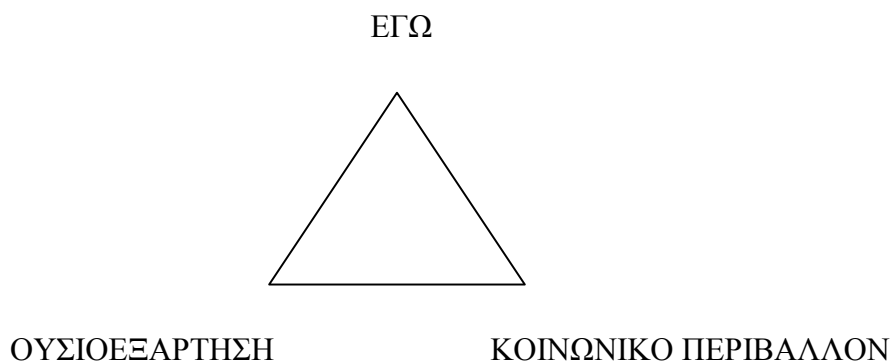
του ήπατος, και των πνευμόνων. Το φαινόμενο μπορεί να οφείλεται στην ανοσοκαταστολή που προκαλεί το αλκοόλ, αλλά μπορεί να είναι και αποτέλεσμα της απευθείας δράσης της αιθανόλης στους βλεννογόνους.

□

4.1.1 ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ

Ουσίες με δράση στον ψυχισμό του ανθρώπου (ψυχοτρόπες), είναι γνωστές από την εποχή που οι άνθρωποι οργανώθηκαν σε κοινωνικές ομάδες. Η ανακάλυψη των "μαγικών" ιδιοτήτων των ουσιών αυτών τις μυθοποίησε και τις έκανε, σε πρώτη φάση, κτήμα των ιερέων και των μυστών των διαφόρων μυστηρίων. Πολλές φορές οι ουσίες αυτές αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία αρχαίων πολιτισμών, δεμένες άρρητα με θεούς και τελετουργίες, θεικά δώρα θεωρούνται, το κρασί για τους αρχαίους Έλληνες, το χασίσι για τους Σκύθες, τα φύλλα της Κόκα στο Περού, ταμανιτάρια των Αζτέκων του Μεξικού, το ταμπάκο των Ινδιάνων της Αμερικής.

Ο άνθρωπος, ακούραστος αναζητητής των ελιξιρίων της "ζωής" και της "ευτυχίας", σαν μέσα από μία φυσική ανάγκη "αυτοθεραπείας", των δυσάρεστων γι' αυτόν συναισθημάτων έγινε πρόθυμος χρήστης οποιασδήποτε ουσίας του πρόσφερε έστω και κάποιες στιγμές φυγής από τα "βάσανα" του. Η βιομηχανοποίηση και εμπορευματοποίηση ορισμένων από αυτές τις ουσίες, όχι μόνο μείωσε το κόστος χρήσης του αλλά και του πρόσφερε "συσκευασίες" για χρήση σ' οποιονδήποτε χώρο, οποιαδήποτε ημέρα και ώρα.

Σαν "χρήση" θα θεωρήσουμε την χρησιμοποίηση κάποιας ουσίας με σκοπό την αξιοποίηση των ιδιοτήτων της για την καλύτερευση της υγείας ή γενικότερα της σωματοψυχικής κατάστασης ενός ατόμου. Με αυτή την έννοια οι περισσότερες ουσίες εξάρτησης, συμπεριλαμβανομένου φυσικά και του τσιγάρου, δεν έχουν καμία χρήση. Σαν "κατάχρηση" Θα θεωρούσαμε την χρήση κάποιας ουσίας με ένα τρόπο που αποκλίνει από τον γενικά αποδεκτό και έρχεται σε αντίθεση με τον σκοπό για τον οποίο κατασκευάστηκε, τόσο σε ποιοτικό όσο και σε ποσοτικό επίπεδο. Στην κατάχρηση περιλαμβάνονται και οι έννοιες του εθισμού και της εξάρτησης, χωρίς όμως οι έννοιες αυτές να ταυτίζονται μεταξύ τους.

Για παράδειγμα το τσιγάρο, το χασίς, η κοκαΐνη δεν έχουν καμία "χρήση" στην καθημερινότητα, σύμφωνα με τον ορισμό της χρήσης που δώσαμε παραπάνω. Το οινόπνευμα έχει, αφού μπορεί να συνοδεύσει και να εμπλουτίσει ένα γεύμα. Η λήψη όμως οινοπνεύματος σε τέτοιες ποσότητες, ώστε να λειτουργήσει σαν ψυχοτρόπος ουσία, για να μας αλλάξει καθοριστικά την ψυχική διάθεση, αποτελεί κατάχρηση.

Συνήθεια (εθισμός) σημαίνει ένα είδος υποχρεωτικής συμπεριφοράς με ταυτόχρονη αδυναμία της προσωπικότητας να ελέγξει ή να κατευθύνει την συμπεριφορά αυτή. Στη περίπτωση που η "συνήθεια" αναπτύσσεται πάνω στο έδαφος ψυχολογικών κενών που "καλύπτονται" από αυτή, τότε ο κίνδυνος ανάπτυξης εξάρτησης είναι μεγάλος. Με αυτή την έννοια, η συνήθεια (ή εθισμός) θεωρείται σαν πρόδρομος της εξάρτησης, που χαρακτηρίζεται από διαταραχή ολόκληρης της προσωπικότητας, όσο και διαταραχή αυτής στη σχέση της με το περιβάλλον. Εξάρτηση στην ολοκληρωμένη μορφή της σημαίνει ότι η ουσία καθορίζει πια το σύνολο της συμπεριφοράς του εξαρτημένου, που έχει απολέσει κάθε ουσιαστικό έλεγχο στη χρήση της.

Ο χρόνος που θα χρειαστεί ένα άτομο για να αναπτύξει πλήρη εξάρτηση από κάποια ουσία, θα εξαρτηθεί, όπως είναι φανερό και από το "τρίγωνο εξάρτησης", τόσο από κοινωνικούς παράγοντες, όσο και από τις ψυχοτρόπους ιδιότητες της ουσίας.

Η ψυχική εξάρτηση εμφανίζεται κυρίως με δύο χαρακτηριστικά στοιχεία:

1. Αδυναμία παραίτησης από την συχνή χρήση της ουσίας και συνέχιση της χρήσης της με διάφορες δικαιολογίες και
2. Επιθυμία για όλο και μεγαλύτερη ποσότητα χρήσης της ουσίας, μέχρι απώλειας του ελέγχου πάνω σ' αυτή. Στις ουσίες που δεν είναι δυνατή η "εφ' άπαξ" αύξηση της ποσότητας, το δεύτερο αυτό στοιχείο εκφράζεται με αύξηση της συχνότητας χρήσης (π.χ. καπνός, χασίς κ.τ.λ.).

7)Στάδια της Χρήσης Ναρκωτικών

ΣΤΑΔΙΟ 1: ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

- (13-14 ετών, χασίς- εισπνεόμενα / προβλήματα στο σχολείο – κοπάνες)
- Ο γονιός μπορεί να μην έχει αντιληφθεί τίποτα

Σε αυτό το στάδιο ανακαλύπτει την δυνατότητα που του δίνουν τα ναρκωτικά να αλλάζει την διάθεσή του. Παρότι φοβάται και διστάζει, αρχίζει να πειραματίζεται με την χρήση και τα αποτελέσματά της. Μοιάζει πολύ συναρπαστικό κάποια στιγμή που δεν έχει καμία όρεξη και είναι στις μαύρες του, ξαφνικά και πολύ γρήγορα να γίνεται φιλικός/ή και να αγαπά όλο τον κόσμο! Ή εκεί που χίλιες δυο σκέψεις να τον βασανίζουν , ως δια μαγείας να βρίσκει την ησυχία του και να μην τον νοιάζει τίποτα.

ΣΤΑΔΙΟ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

- (14-15 ετών, χάρπια – δοκιμή ηρωίνης. Μειωμένη απόδοση στο σχολείο, συστηματικές κοπάνες)
- Ο γονιός πιθανόν να έχει αντιληφθεί αλλά δεν παρεμβαίνει είτε γιατί δεν ξέρει πως είτε γιατί αρνείται τα πρόβλημα.

Σε αυτό το στάδιο επιδεικνύει την ανακάλυψη του στο πώς να αλλάζει τα συναισθήματά του και στο κοινωνικό του περιβάλλον. Αναζητά και άλλους συνομηλίκους του που να κάνουν χρήση και χαίρεται που μοιράζεται τις κοινές τους εμπειρίες γύρω από τις ουσίες.

ΣΤΑΔΙΟ 3: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

Τώρα πια είναι τόσο απορροφημένος από την νέα του ανακάλυψη που δεν του μένει χρόνος να ασχοληθεί με τίποτα άλλο. Έχει παρατήσει τις υπόλοιπες δραστηριότητες του και τα άλλα του ενδιαφέροντα. Η ενασχόλησή του με την χρήση του τρώει τον περισσότερο χρόνο του.

ΣΤΑΔΙΟ 4: ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Σε αυτό το στάδιο πρέπει να έχει κάνει χρήση για να μπορεί να λειτουργήσει . Τα ναρκωτικά έχουν μια σταθερή θέση στην ζωή του, δεν υπάρχει χώρος για τίποτα άλλο. Όλα τα άλλα δεν έχουν σημασία , το μόνο που τον/την νοιάζει είναι πώς, πότε και τι θα πιει. Το παράξενο είναι ότι σε αυτό το στάδιο παρότι η ζωή του είναι χάλια, τα θεωρεί όλα αυτά πολύ φυσιολογικά! Πιστεύει ότι έτσι μόνο μπορεί να είναι η ζωή του!

Στερητικό Σύνδρομο

Πρώτες μέρες

Έχεις προετοιμαστεί σωστά και ήρθε η ημέρα να ξεκινήσεις την προσπάθεια. Σ' αυτές τις πρώτες και δύσκολες ημέρες προσπάθησε να συμμετέχεις στο καθημερινό πρόγραμμα του Κέντρου Ενημέρωσης. Η συμμετοχή σου θα σε βοηθήσει:

- Να ακολουθείς ένα οργανωμένο πρόγραμμα διαφορετικό από αυτό που είχες στη χρήση.
- Να απασχολείται το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας, συμμετέχοντας σε δραστηριότητες (λ.χ. άθληση, ζωγραφική, παιχνίδια, πολιτιστικές επισκέψεις, σεμινάρια).
- Να βρίσκεσαι συνεχώς με ανθρώπους που είχαν ανάλογα προβλήματα με σένα και μπορούν να σε καταλάβουν.
- Να συμμετέχεις σε ομάδες υποστήριξης όπου μπορείς να συζητήσεις τις δυσκολίες σου και αυτά που αισθάνεσαι.
- Να έχεις ιδιαίτερες συναντήσεις για τα θέματα που σε απασχολούν με το προσωπικό του Κέντρου.
- Να βελτιώσεις τη διατροφή σου.
- Να έχεις υποστήριξη για την οργάνωση του απογευματινού σου χρόνου.

Τις υπόλοιπες ώρες προσπάθησε να ακολουθείς κάποιο πρόγραμμα κατά τη διάρκεια του οποίου είναι σημαντικό:

1. Να κάνεις συχνά μπάνιο.
2. Να φροντίζεις τον εαυτό σου αλλάζοντας συχνά τα ρούχα σου μα καθαρά.

3. Να σχετίζεσαι με ανθρώπους που δεν έχουν σχέση με τη χρήση.
4. Να ασχολείσαι με τις δραστηριότητες που σε ευχαριστούσαν στο παρελθόν.
5. Να τρέφεσαι σωστά.
6. Να κρατάς καθημερινά ένα προσωπικό ημερολόγιο με τις εντυπώσεις της ημέρας σου.

Απόφυγε:

- Να κατηγορείς τον εαυτό σου.
- Να κάνεις αρνητικές σκέψεις όπως “δεν μπορώ να τα καταφέρω, η ζωή μου έχει γίνει χάλα, δεν έχει κανένα νόημα αυτό που κάνω”.
- Να έχεις επαφές με ανθρώπους ή να περνάς από μέρη που σχετίζονται με τη χρήση.
- Να έχεις χρήματα επάνω σου.

.....μπορείς να τα καταφέρεις!

Αυτές οι οδηγίες μπορεί να αποδειχθούν χρήσιμες σε περιπτώσεις που αισθάνεσαι ότι θέλεις να κάνεις χρήση.

- Σταμάτα και σκέψου.
- Διατήρησε την ψυχραιμία σου.
- Ανάβαλε πιθανή επιθυμία σου να κάνεις χρήση.

- Συζήτα με τους ανθρώπους που εμπιστεύεσαι.
- Θυμήσου τους λόγους για τους οποίους θέλεις να σταματήσεις τη χρήση και προσπάθησε να βρεις καινούριους.
- Υπενθύμισε στον εαυτό σου τα οφέλη του να μην κάνεις χρήση.
- Σκέψου τι έχεις κατορθώσει μέχρι τώρα.
- Υπενθύμισε στον εαυτό σου το κόστος που θα έχει η επιστροφή σου στη χρήση.
- Θυμήσου τις άσχημες στιγμές που έχεις ζήσει στη χρήση.
- Κάνε θετικές σκέψεις και όνειρα που μπορείς να πραγματοποιήσεις καθαρός.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

- ◆ Έκσταση :Η επίδρασή αρχίζει 30 λεπτά μετά την κατάποση, κορυφώνεται σε 1 ½ ώρα περίπου και διαρκεί 4-8 ώρες περίπου(ανάλογα με το μέγεθος της δόσης).Προκαλεί αίσθημα

αυξημένης αυτοπεποίθησης, και εγκαρδιότητας προς τους άλλους. Επίσης μειώνει την όρεξη. Προκαλείται υπέρταση, ταχυκαρδία, αρρυθμίες και υπερθερμία που μπορεί να επιφέρει το θάνατο. Παρουσιάζονται συμπτώματα ασφυξίας, όπως μείωση της εφίδρωσης, κράμπες στα πόδια και στα χέρια, ζάλη και εμετός κι ακόμα σύγχυση, κατάθλιψη, αϋπνία, έντονο άγχος και ψυχωσικά συμπτώματα. Η μακροχρόνια χρήση καταστρέφει τους σεροτονινεργικούς νευρώνες του εγκεφάλου με αποτέλεσμα έκπτωση των νοητικών λειτουργιών και της μνήμης .

- ◆ . Κοκαΐνη :Η κοκαΐνη είναι ένα ισχυρό διεγερτικό του ΚΝΣ, το οποίο εντείνει την επίδραση της

ντοπαμίνης στους νευρώνες του εγκεφάλου. Με τον τρόπο αυτό προκαλείται διέγερση και ευφορία. Δρα επίσης σαν τοπικό αναισθητικό .Η κοκαΐνη είναι ένα ισχυρά εθιστικό ναρκωτικό που μπορεί να ληφθεί με εισπνοή, με κάπνισμα, ή με

ένεση. Απορροφάται από όλους τους βλεννογόνους του σώματος (στόμα, μύτη, έντερο, κόλπος). Το κρακ παράγεται από την υδροχλωρική κοκαΐνη και μπορεί να καπνιστεί. Η διάρκεια της ευφορικής δράσης της κοκαΐνης, η οποία περιλαμβάνει υπερδιέγερση, μείωση της κόπωσης και της όρεξης και αίσθημα διαύγειας, εξαρτάται από τον τρόπο χορήγησης. Όσο γρηγορότερα απορροφάται η ουσία, τόσο εντονότερα τα ευφορικά αποτελέσματα, αλλά και τόσο μικρότερη η διάρκειά τους. Στην περίπτωση της εισπνοής, τα αποτελέσματα διαρκούν 15 με 30 λεπτά, ενώ η επίδραση του καπνίσματος διαρκεί 5-10 λεπτά. . Κάποιοι χρήστες αναφέρουν συμπτώματα ευερεθιστότητας, άγχους και ανησυχίας. Προκαλείται επίσης υπέρταση, ταχυκαρδία, υπερθερμία, μυδρίαση. Η συχνή χρήση μπορεί να μειώσει την περίοδο της ευφορικής δράσης και αυξάνει τον κίνδυνο εθισμού, ενώ επίσης προκαλεί την ανάπτυξη ανοχής. Όμως η χρόνια χρήση μπορεί και να προκαλέσει ευαισθητοποίηση στην ουσία, οπότε ακόμα και μετά από μικρή δόση η δράση της γίνεται έντονα αισθητή.

✖ . Κάνναβη

). Η κάνναβη χρησιμοποιείται με διάφορες μορφές όπως είναι η μαριχουάνα, που παράγεται από τα φύλλα, τα λουλούδια και τα στελέχη του φυτού (περιεκτικότητα σε THC περίπου 1-5%), το χασίς, που παράγεται από το αποξηραμένο ρετσίνι του φυτού (περιεκτικότητα σε THC περίπου 10%), το χασισέλαιο, παχύρρευστο και κολλώδες υγρό με περιεκτικότητα σε THC έως και 70%.

Συνήθως η κάνναβη καπνίζεται αναμειγμένη με καπνό ή σκέτη, αλλά μπορεί επίσης να φαγωθεί προστιθέμενη σε κάποιο φαγητό, συνήθως γλυκό, ή να βραστεί με κάποιο ρόφημα. Η THC είναι λιποδιαλυτή και απορροφάται γρήγορα μετά την πρόσληψη. Οι μεταβολίτες της ανιχνεύονται στα ούρα για διάστημα 2-3 ημερών μετά από περιστασιακή χρήση και έως 4 βδομάδες μετά όταν έχει προηγηθεί έντονη καθημερινή χρήση.

Η επίδραση της ουσίας στο καρδιαγγειακό και στο κεντρικό νευρικό σύστημα ξεκινά λιγότερο από 1 λεπτό μετά την εισπνοή, κορυφώνεται σε 20-30 λεπτά και επιμένει για 2-3 ώρες το λιγότερο. Η κάνναβη που έχει ληφθεί από το στόμα ξεκινά να δρα 30 λεπτά μετά, κορυφώνεται σε 2-3 ώρες και διαρκεί 3-6 ώρες.

Η κάνναβη έχει επίσης επιπτώσεις στη φυσιολογία του οργανισμού:

- □ Καρδιαγγειακό σύστημα : η κάνναβη προκαλεί ταχυκαρδία και

αγγειοδιαστολή, κι έτσι αυξάνουν οι ανάγκες αιμάτωσης του μυοκαρδίου, ενώ μειώνεται η ικανότητα για άσκηση. Σε άτομα με υποκείμενη καρδιακή νόσο η κατάσταση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε ισχαιμία του μυοκαρδίου. Υψηλές δόσεις προκαλούν ορθοστατική υπόταση. Σταδιακά αναπτύσσεται ανοχή στις επιδράσεις αυτές.

4.1.2 ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Η περίοδος της εφηβείας είναι μία από τις σπουδαιότερες φάσεις της ζωής του ανθρώπου. Κατά την περίοδο αυτή, η φυσιολογική ψυχοσωματική επανάσταση, που βιώνει ο έφηβος με την ραγδαία σωματική του αύξηση και την τελική ωρίμανση των χαρακτηριστικών του φύλου του, συνοδεύεται από κοινωνικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις που θέτουν σε δοκιμασία τις ψυχικές του άμυνες και ικανότητες να ανταπεξέρχεται στις δυσκολίες και τα προβλήματα του δημιουργικά και επωφελή για τον ίδιο και το περιβάλλον του. Το γεγονός ότι οι λύσεις και ο τρόπος που θα αντιμετωπίσει τα τυχόν εμπόδια που θα συναντήσει κατά την περίοδο αυτή, θα παίξουν καθοριστικό ρόλο για την υπόλοιπη ζωή του, αυξάνει το άγχος και επιβαρύνει τις διαδικασίες, της εξαρτημένης συμπεριφοράς.

- ◆ Αδυναμία για ιεράρχηση και ταξινόμηση στόχων στη ζωή.
- ◆ Απομόνωση, ανυπαρξία κοινωνικών δεσμών, χαρακτηρίζει συχνά τον ψυχισμό νέων που αναζητούν μέσα από την χρήση κάποιας τοξικής ουσίας, τον δεσμό με άλλα παιδιά της ηλικίας τους. Το "ναρκωτικό" χρησιμεύει, σε πρώτη φάση, σαν συνδετικός κρίκος με την ομάδα (π.χ. περιθωριακές κουλτούρες), προσφέρει συναισθήματα αλληλεγγύης, ταυτότητας και αρμονίας με τους άλλους. Σε δεύτερη φάση, όταν ο νέος περάσει στη χρόνια φάση της εξάρτησης οι δεσμοί αυτοί διαλύονται, μια και ο μιγαδικός κρίκος που απομένει ισχυρός, είναι αυτός του δεσίματος με την τοξική ουσία.
- ◆ Τάσεις αυτοκτονίας : ανιχνεύονται συχνότερα στην προσωπικότητα εξαρτημένων νέων, μια και σε πολλούς από αυτούς, η εξάρτηση από τοξικές ουσίες συμβολίζει ένα είδος

υποκατάστασης της ασυνείδητης επιθυμίας θανάτου. Αν φαντασθούμε τον εξαρτημένο σαν ένα απομονωμένο άτομο, δίχως σταθερούς κοινωνικούς δεσμούς, χωρίς ικανοποιητικές διαπροσωπικές σχέσεις, ανίκανο να ικανοποιήσει τις ουτοπικές επιθυμίες του, απογοητευμένο από το περιβάλλον και από τον ίδιο τον εαυτό του, τότε ίσως μπορέσουμε να δούμε την εξάρτηση του σαν μια προσπάθεια αυτοθεραπείας και κρατήματος στη ζωή.

- 1) Σεξουαλικά προβλήματα και οι δυσκολίες που συνδέονται με την έκφραση και ικανοποίηση τους, κατά την εφηβική ηλικία αποτελούν συχνά τον κοινό παρονομαστή της συναισθηματικής δυσφορίας, του άγχους ή και της κατάθλιψης στον ψυχισμό τους. Αποτελούν πρόσφορο έδαφος ενδοψυχικών συγκρούσεων που περιμένουν, καμιά φορά, την "λύση" τους στην "ευφορία" της τοξικής ουσίας. Τα "μυστήρια" και οι "απαγορεύσεις" δρουν, ακόμη, σαν καταλύτες επιβράδυνσης των καταστάσεων αυτών. Από την άλλη μεριά, οι "σκληροί" - "επαναστατημένοι" τοξικομανείς, τείνουν συχνά να ειδωλοποιηθούν (με τη βοήθεια και των μέσων μαζικής ενημέρωσης) από νεαρότερα άτομα και των δύο φύλων, που βλέπουν μέσα σ' αυτούς τη δική τους επανάσταση και αμφισβήτηση.
- ◆ Ακόμα και η χρήση του τσιγάρου ξεκινάει σε πάρα πολλές περιπτώσεις σαν προσπάθεια επίδειξης "ανδρισμού" και ωριμότητας.

Οι ίδιοι οι γονείς προσφέρουν σαν κριτήριο "ενηλικίωσης" το κάπνισμα, όταν δικαιολογούμενοι για τις δικές τους εξαρτήσεις, επιχειρηματολογούν ενάντια στην επιθυμία των παιδιών τους να τους μιμηθούν με το ... ακαταμάχητο επιχείρημα "θα καπνίσεις όταν μεγαλώσεις!", αλλά ποιο παιδί δεν θέλει να μεγαλώσει; Ακόμα και οι γυναίκες κατέκτησαν το δικαίωμα στο κάπνισμα, μέσα από τους ίδιους σκληρούς αγώνες που τους προσέφεραν το δικαίωμα για ψήφο και ισοτιμία στην εργασία, σε μία παραμορφωμένη μίμηση του ανδρικού κακού πρότυπου. Έτσι, που η γυναίκα-καπνίστρια να αισθάνεται πιο "απελευθερωμένη" από τις άλλες.

4.1.3 ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η εξελικτική διαδικασία που θα οδηγήσει κάποιο άτομο από την απλή χρήση στην κατάχρηση και τον εθισμό είναι συχνά μακροχρόνια και πολύπλοκη. Φυσικά, πολλές φορές

και αυτή η απλή "χρήση" της ουσίας αποτελεί "κατάχρηση", αφού η ουσία αυτή καθεαυτή δεν έχει καμία "χρήση" π.χ. τσιγάρο, ηρωίνη, χασίς, ή τουλάχιστον δεν έχει καμία χρησιμότητα με τον τρόπο που γίνεται η χρησιμοποίηση της από τους χρήστες.

Το χρονικό διάστημα που θα χρειαστεί ένα άτομο για να περάσει από την απλή δοκιμή της ουσίας, μέσα από την επαναλαμβανόμενη λήψη της, στο στάδιο του εθισμού και της εξάρτησης θα εξαρτηθεί από τον δυναμικό συσχετισμό μεταξύ του ΕΓΩ του ατόμου (*προσωπικότητα*), του κοινωνικού περιβάλλοντος (*κοινωνικές συνθήκες*) και της ουσίας (*ιδιότητες και δυναμικό εξάρτησης της ουσίας*).

Το χρονικό αυτό διάστημα διακρίνεται σε κάποιες φάσεις με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά η καθεμιά από αυτές. Η ευαισθητοποίηση μας στα χαρακτηριστικά των διαφόρων φάσεων είναι αναγκαία για να μη πέφτουμε στην παγίδα της σύγκρισης ανόμοιων καταστάσεων που συχνά προβάλλονται σαν δικαιολογία από πολλούς για συνέχιση της χρήσης. Για την καλύτερη κατανόηση των φάσεων αυτών, θα αναφερθούμε, σαν παράδειγμα, στα χαρακτηριστικά των φάσεων εξέλιξης του αλκοολισμού. Φυσικά η χρήση άλλων τοξικών ουσιών δεν ταυτίζεται απόλυτα με τα χαρακτηριστικά της αλκοολικής εξέλιξης, ένας σωστός όμως παραλληλισμός θα μπορούσε να βοηθήσει και να μας οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα. Για παράδειγμα:

1. Προαλκοολική φάση.

Δεν αποτελεί "παθολογική φάση" μια και χαρακτηρίζεται από τον συνήθη τρόπο χρήσης του οινοπνεύματος σαν συνοδευτικού στο φαγητό ή σαν ποτού για την γεύση του και μόνο.

2. Η πρόδρομη φάση ή η αρχική φάση της εξάρτησης.

Αρχίζει το γλίστρημα προς την απόλυτη εξάρτηση. Οι διαταραχές του θυμητικού (μνήμης) είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της, που εμφανίζονται σαν κενά μνήμης από την προηγούμενη βραδιά.

3. Η κρίσιμη φάση.

Χαρακτηρίζεται από την απώλεια ελέγχου πάνω στο οινόπνευμα. Στρατηγικές κατανάλωσης του οινοπνεύματος μόνο σε ορισμένες ώρες σε μια προσπάθεια ελέγχου της χρήσης του, διαρκούν μόνο λίγο χρονικό διάστημα. Το οινόπνευμα γίνεται στοιχείο της ζωής του, παίρνει τη θέση του φαγητού, αντικαθιστά τον σύντροφο. Αρχίζουν και τα ψυχολογικά, σωματικά και κοινωνικά προβλήματα. Αν στην κρίσιμη αυτή φάση δεν γίνει προσπάθεια θεραπείας του ασθενή, θα αναπτυχθεί μέσα σε λίγα χρόνια η χρόνια φάση της εξάρτησης.

4. Χρόνια φάση.

Τα προβλήματα πληθαίνουν και μεγεθύνονται σε όλα τα επίπεδα. Λόγω της οργανικής φθοράς, μικρότερες ποσότητες οινοπνεύματος έχουν ιδιαίτερα αυξημένη δράση στον ασθενή, πράγμα που χρησιμοποιείται σαν επιχείρημα ότι "τώρα πίνω λιγότερο". Αν δεν γίνει δυνατή η ολοκληρωτική παραίτηση από την χρήση οινοπνεύματος τότε η ζωή του χρήστη θα συντομεύσει από τις οργανικές παθήσεις που θα προκληθούν. Όσον αφορά άλλες τοξικές ουσίες π.χ. ηρωίνη, χασίς, κοκαΐνη κ.τ.λ. οι χρήστες στη χρόνια φάση αναπτύσσουν ανοχή, γι' αυτό και επιζητούν όλο και μεγαλύτερες ή συχνότερες δόσεις για να έχουν το ίδιο αποτέλεσμα. Φυσικά, οι καθημερινές πλέον δόσεις θα οδηγήσουν και αυτές σε βαρείες οργανικές διαταραχές, όπως απίσχναση, λοιμώξεις, απώλεια των οδόντων κ.ά. Χαρακτηρίζεται από την απώλεια ελέγχου πάνω στο οινόπνευμα. Στρατηγικές κατανάλωσης του οινοπνεύματος μόνο σε ορισμένες ώρες σε μια προσπάθεια ελέγχου της χρήσης του, διαρκούν μόνο λίγο χρονικό διάστημα. Το οινόπνευμα γίνεται στοιχείο της ζωής του, παίρνει τη θέση του φαγητού, αντικαθιστά τον σύντροφο. Αρχίζουν και τα ψυχολογικά, σωματικά και κοινωνικά προβλήματα. Αν στην κρίσιμη αυτή φάση δεν γίνει προσπάθεια θεραπείας του ασθενή, θα αναπτυχθεί μέσα σε λίγα χρόνια η χρόνια φάση της εξάρτησης.

4.2 ΒΙΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΑ ΒΙΑΣΜΩΝ

Βιασμός δεν είναι μόνο το στερεότυπο που όλοι έχουμε στο νου μας: Ότι έρχεται ένας άγνωστος σε ένα στενό δρομάκι αργά τη νύκτα και επιτίθεται σε μια κοπέλα που περπατάει μοναχή. Τυγχάνει βέβαια και αυτό, αλλά εξ' ίσου συχνό φαινόμενο είναι ο βιασμός από κάποιο πρόσωπο που μας είναι ήδη γνωστό, είτε αυτό είναι κάποιος με τον οποίο έχουμε μια απλή γνωριμία, είτε κάποιος που νομίζαμε για καλό φίλο, είτε ακόμη κάποιος συγγενής.

Αυτές είναι και οι περιπτώσεις στις οποίες τα πράγματα μπερδεύονται περισσότερο μέσα στον ψυχισμό της κοπέλας, διότι αρχίζουν να αναφύονται ερωτήματα όπως, "τελικά ποιον μπορώ να εμπιστευτώ;", ή ακόμη "Στα αλήθεια υπήρξα θύμα βιασμού, ή μήπως αυτό που έγινε ήταν και με τη δική μου θέληση;"

Ένα κριτήριο με το οποίο μπορεί κάποιος να βεβαιωθεί κατά πόσο αυτό που έγινε ήταν ή δεν ήταν βιασμός, είναι η παρουσία του φόβου. Μήπως εκείνη την ώρα υπήρξε κάποια εμφανής ή υπονοούμενη απειλή που μετέδωσε το συναίσθημα του φόβου και τη σκέψη "Αν αρνηθώ αυτό που ζητά τότε κινδυνεύω"; Αν υπήρχε αυτή η απειλή και αυτός ο φόβος τότε πρόκειται

για βιασμό, έστω και αν δεν υπήρξε σωματική αντίσταση από την πλευρά της κοπέλας.

Ακόμη και αν κατά τη διάρκεια του βιασμού η κοπέλα βίωσε απόλαυση, ούτε και τότε αλλάζει οτιδήποτε: Η απόλαυση είναι μια αυτόματη φυσιολογική αντίδραση του σώματος στο σεξουαλικό ερεθισμό, και ουδόλως μπορεί να θεωρηθεί ως απόδειξη συναίνεσης.

- Το πρώτο πράγμα που οι άνδρες ψάχνουν σε ένα πιθανό θύμα είναι το χτενίσμα. Είναι πιο πιθανό να επιτεθεί σε μια γυναίκα με αλογοουρά. Χτενίσματα που πιάνονται εύκολα όπως μία πλεξούδα. Γυναίκες με μακριά μαλλιά είναι πιο πιθανοί στόχοι σε αντίθεση με τις γυναίκες με κοντά μαλλιά που δεν είναι κοινοί στόχοι.
- Το δεύτερο πράγμα που οι βιαστές κοιτούν είναι το ντύσιμο. Γυναίκες που είναι ντυμένες με ρούχα που αφαιρούνται εύκολα είναι εύκολα θύματα. Πολλοί από αυτούς κουβαλούν ψαλίδια σε περίπτωση που φανεί χρήσιμο.
- Κοιτούν επίσης τις γυναίκες που χρησιμοποιούν το κινητό τους Κάτι τέτοιο και οτιδήποτε άλλο τις κάνει να είναι αφηρημένες, αυτομάτως τις μετατρέπει σε πιο εύκολα θύματα.
- Το νούμερο ένα μέρος όπου έχουν γίνει οι περισσότερες επιθέσεις είναι τα πάρκινγκ σε καταστήματα. Νούμερο δύο είναι οι χώροι στάθμευσης στα γραφεία/γκαράζ. Αριθμός τρία είναι οι δημόσιες τουαλέτες.
- Αυτό που τους απασχολεί είναι να αρπάξουν μια γυναίκα και να μετακινηθούν γρήγορα την σε μια δεύτερη τοποθεσία, όπου δεν θα ανησυχούν μην να πιαστούν.
- Αν το θύμα προσπαθήσει να τους απωθήσει με οποιονδήποτε τρόπο, αποθαρρύνονται εύκολα γιατί δεν χρειάζεται παραπάνω από ένα ή δύο λεπτά για να συνειδητοποιήσουν ότι δεν αξίζει τον κόπο να προσπαθήσουν, διότι θα είναι χρονοβόρο.

Είπαν ότι δε θα διαλέξουν γυναίκες που έχουν ομπρέλες ή άλλα παρόμοια αντικείμενα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από απόσταση, στα χέρια τους

Είναι σημαντικό να μπορέσει η κοπέλα να δει ένα βιασμό για αυτό που ήταν, και όχι να πεισθεί να τον δει ως “απλά κάτι που έγινε”. Και αυτό, όχι μόνο για να οδηγηθεί ο ένοχος ενώπιον της δικαιοσύνης – είναι και αυτό μια δυνατότητα, αν η ίδια η κοπέλα επιλέξει να κάνει καταγγελία στην αστυνομία – αλλά επίσης ώστε να γίνουν ισχυρότερες οι αντιστάσεις της σε περίπτωση που κάτι ανάλογο προκύψει ξανά στο μέλλον: Αν σε αντίθετη περίπτωση η κοπέλα αποδεχθεί ως “φυσιολογικό και δικαιολογημένο” αυτό που έπαθε, τότε στο μέλλον κινδυνεύει να βρεθεί παγιδευμένη σε μια σειρά καταστάσεων, όπου κάποιος θα την εξουσιάζει με την απειλή χρήσης βίας.

Ο θυμός και η οργή είναι δυο απόλυτα κατανοητές και απόλυτα σεβαστές πρώτες αντιδράσεις στη συνειδητοποίηση ότι έχει προκύψει βιασμός. Με τον καιρό, ο θυμός αυτός είναι καλό να μετουσιωθεί σε δύναμη ψυχής, το δε ένοχο πρόσωπο να ξεχαστεί από τη μνήμη ώστε να πάψει να δηλητηριάζει τα συναισθήματα της κοπέλας με την ενθύμησή του.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΒΙΑΣΜΟΣ

Τι είναι ο σεξουαλικός βιασμός;

Ο βιασμός αναφέρεται σε εκείνη τη σεξουαλική επαφή, στην οποία δεν υπάρχει συγκατάθεση. Το θύμα συνήθως, είναι γυναικείου φύλου και αντιμετωπίζεται από τον θύτη, ως σεξουαλικό αντικείμενο.

Ποιο είναι το προφίλ του βιαστή;

Ο βιαστής, κατά κύριο λόγο, είναι νεαρής ηλικίας. Σχεδόν στις μισές περιπτώσεις, προέρχεται από το ευρύτερο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του θύματος. Έτσι λοιπόν, ο βιασμός λαμβάνει χώρα, είτε εντός της οικείας, είτε σε οικείο, για το θύμα, περιβάλλον. Πρέπει να αναφερθεί, ότι ο βιασμός συνήθως είναι προσχεδιασμένος και καλά προμελετημένος.

Υπάρχουν 4 τύποι βιαστών

- Ο βιαστής θέλει να εκφορτιστεί ψυχοσυναισθηματικά και να μειώσει τα επίπεδα του θυμού. Σε αυτήν την περίπτωση, ο βιαστής μάλλον είναι άγνωστος προς το θύμα.
- Ο σεξομανής επιθυμεί να εκφορτίσει τη σεξουαλική επιθυμία.
- Ο σαδιστής διεγείρεται από την αντίσταση που προβάλλει το θύμα. Όσο μεγαλύτερη είναι η αντίσταση, τόσο μεγαλύτερη είναι η έλξη. Θεωρείται επικίνδυνος τύπος, διότι προκαλεί έντονες σωματικές κακώσεις στο θύμα του.
- Ο παρορμητικός τύπος, βρίσκει μια ευκαιρία για να βιάσει το θύμα του, χωρίς να διακατέχεται από σεξομανία, σαδισμό ή έντονο θυμό.

Ποιο είναι το προφίλ του θύματος;

Το θύμα είναι νεαρής ηλικίας και σε κάποιες περιπτώσεις, είναι κάτω των 18 ετών. Συνήθως γνωρίζει τον θύτη, καθώς αυτός προέρχεται από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της.

Ποιες οι επιπτώσεις του βιασμού;

Στην ακραία του μορφή, διακυβεύεται η σωματική ακεραιότητα του θύματος, το οποίο σχεδόν πάντοτε, αποκομίζει αρκετές σωματικές κακώσεις, λόγω της αντίστασης. Επίσης, υπάρχει ο έντονος φόβος της μετάδοσης σεξουαλικών νοσημάτων και η ανησυχία για ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη. Οι επιπτώσεις είναι κυρίως, ψυχοσυναισθηματικές και το θύμα αναβιώνει συνεχώς το βιασμό μέσα από τα όνειρα και τους συνειρμούς. Τα θύματα, στο σύνολο τους, νιώθουν ενοχές, καθώς θεωρούν ότι με τη στάση τους ή με το ντύσιμο τους, προκάλεσαν τον θύτη. Κάποια από τα θύματα, αποστρέφονται τη σεξουαλική επαφή και συμπεριφέρονται με συναισθηματική ψυχρότητα προς το άλλο φύλο.

Η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη οδηγεί στην άμβλωση;

Περίπου 3 στις 4 περιπτώσεις, η γυναίκα δεν προχωρά στην άμβλωση, με αποτέλεσμα να γεννήσει το παιδί του βιαστή της. Περίπου 1 στις 4 γυναίκες καταφεύγουν στην έκτρωση, η οποία είναι επίπονη καθώς αναβιώνεται ο σωματικός και ψυχικός πόνος του βιασμού.

Καταφεύγουν στη δικαιοσύνη τα θύματα βιασμού;

Δυστυχώς, σε ένα μεγάλο ποσοστό, τα θύματα δεν καταγγέλλουν τον βιασμό. Αυτό σχετίζεται με την ενοχική συμπτωματολογία που έχουν αναπτύξει, καθώς επίσης και με την ψυχική φθορά που προκαλεί η καταγγελία. Συγκεκριμένα, το θύμα αναβιώνει το δυσάρεστο γεγονός, διότι πρέπει να περιγράψει το συμβάν στο δικηγόρο, στην αστυνομική διεύθυνση και στο δικαστήριο. Η όλη διαδικασία σηματοδοτεί την αναβίωση του βιασμού, βήμα - βήμα, και την επίπονη προσπάθεια υπεράσπισης της αθωότητας.

4.3 ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ

Τι ορίζεται ως ομοφυλοφιλία;

Ομοφυλοφιλία ονομάζεται η σεξουαλική έλξη και συμπεριφορά προς άτομα του ίδιου φύλου, δηλαδή ενός άνδρα προς έναν άλλον άνδρα και μιας γυναίκας προς μια άλλη γυναίκα. Ο ομοφυλόφιλος άντρας ή γυναίκα επιθυμεί να εκφράσει τα ερωτικά του συναισθήματα, έλκεται σεξουαλικά, φαντασιώνει, λειτουργεί και αντλεί σωματική ικανοποίηση από το σύντροφο του ίδιου φύλου.

Η ομοφυλοφιλία είναι διαταραχή;

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1973 η Αμερικάνικη Ψυχιατρική Εταιρία δεν

συμπεριέλαβε την ομοφυλοφιλία στην τρίτη έκδοση του διαγνωστικού και στατιστικού εγχειριδίου των ψυχικών διαταραχών (DSM-III) και το 1980 σταμάτησε να αναφέρεται στο διαγνωστικό στατιστικό εγχειρίδιο των Ηνωμένων Πολιτειών, ενώ και στις επόμενες εκδόσεις η λέξη ομοφυλοφιλία δεν υπάρχει, καθώς επίσης εξαλείφθηκε και ο όρος «ομοφυλοφιλία δυστονική προς το εγώ» που περισσότερο προβλήματα δημιουργούσε παρά έδινε λύσεις στην κλινική εφαρμογή. Ουσιαστικά, η ομοφυλοφιλία δεν αποτελεί ψυχικό νόσημα και δεν υπάγεται στα κριτήρια ψυχικής διάγνωσης που χρειάζεται θεραπεία και ψυχιατρική παρακολούθηση.

Τι λένε οι σύγχρονες μελέτες για την ύπαρξη της ομοφυλοφιλίας;

Εάν τολμήσουμε να αιτιολογήσουμε την ύπαρξή της, πολλές απόψεις ενισχύουν το ρόλο της ομοφυλοφιλίας στο ανθρώπινο γένος με κάποια επιστημονικά δεδομένα και περισσότερο με ψυχοκοινωνικές μελέτες και προσεγγίσεις, όπως αυτή του Freud ή του Kinsey. Απλοϊκές ερμηνείες λένε ότι όπως υπάρχει η ετεροφυλοφιλία είναι φυσιολογικό να υπάρχει και η ομοφυλοφιλία ως μία επιτρεπτή σεξουαλική λειτουργία.

Πέρα των κλασικών ψυχαναλυτικών θεωριών που την στήριζαν σαν μία καθήλωση της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης, τα τελευταία χρόνια προσεγγίσεις επιστημονικές που δεν έχουν αποδεικτικό χαρακτήρα, αλλά έχουν ισχυρά ενδεικτικό, προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις για τις αιτίες γέννησής της. Π.χ. οι μελέτες που αναφέρονται στις γενετικές θεωρίες, με έρευνες που έγιναν σε διδύμους, έδειξαν ότι υπάρχει υψηλότερου βαθμού συμφωνία για ομοφυλοφιλία σε μονοζυγώτες διδύμους από ότι σε διζυγώτες. Μελέτες επάνω στις γενετικές θεωρίες μιλούν για το χρωμόσωμα X της μητρικής μεταβίβασης. Ακόμη νευροενδοκρινικές μελέτες με έρευνες για τα επίπεδα τεστοστερόνης δεν έδειξαν σημαντικές και σταθερές διαφορές μεταξύ ομοφυλόφιλων και ετεροφυλόφιλων ατόμων. Άραγε λοιπόν, θα μπορούσε κανείς να αναρωτηθεί ότι οι διάφορες θεωρίες ψυχολογικές και βιολογικές, που προσπάθησαν να δώσουν απαντήσεις για τα αίτια της ομοφυλοφιλικής επικράτησης μέχρι και σήμερα δε φαίνεται να έχουν ισχυρή απόδειξη. Είναι πιθανά όμως ενδεικτικοί μηχανισμοί κλινικής παρατήρησης που συσχετίζονται τόσο με το περιβάλλον που μεγαλώνει ένα παιδί όσο όμως και βιολογικοί παράγοντες που μπορεί να παίζουν ρόλο στη γένεση της ομοφυλοφιλίας, ακόμα και σε ενδεχόμενο κληρονομικής επιβάρυνσης, γι αυτό και τα συμπεράσματα τείνουν να μιλούν για πολυπαραγοντική αιτίαση της ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς.

Πώς αισθάνεται ο ομοφυλόφιλος σήμερα;

Ένας νεαρός άνθρωπος όταν αρχίζει να καταλαβαίνει την σεξουαλική έλξη που νιώθει για άτομα του ίδιου φύλου με αυτόν, η περιέργεια, η σύγχυση και το μη κατανοητό στο γιατί αισθάνεται έτσι, του δημιουργεί άγχος, ανησυχία και έκδηλη αμηχανία, αντιλαμβανόμενος ότι αυτό που του αρέσει και τον έλκει δεν είναι επιτρεπτό και σωστό, βάση των εγγραφών που έχει εισπράξει από το άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον. Με την πάροδο του χρόνου καταλαβαίνει όλο και πιο καλά ότι αυτή η έλξη του δημιουργεί μεγαλύτερη επιθυμία για σεξουαλική συνεύρεση με άτομα του ίδιου φύλου, ενώ παράλληλα προσπαθεί να κρυφτεί φοβούμενος στην πιθανή αποκάλυψη αυτής της κατάστασης.

Ποια είναι η στάση των γονέων:

Ένα ιδιαίτερο θέμα είναι η στάση των γονιών του μπροστά στην αποκάλυψη της ομοφυλοφιλίας του, που πολλές φορές γίνεται μέσα από τον αιφνιδιασμό και τη διαπίστωση στοιχείων και γεγονότων, που φωτογραφίζουν την ομοφυλοφιλική του σεξουαλικότητα. Οι γονείς κυρίως η μητέρα φαίνεται να περνάει ένα μεγάλο σοκ όταν ανακαλύπτει τη σεξουαλική εικόνα του παιδιού της, που πολλές φορές φτάνει στα όρια του πανικού, της απελπισίας και της απογοήτευσης, μην πιστεύοντας αυτό που ζει και απορώντας το γιατί. Οι κινήσεις της περισσότερο σπασμωδικές παρά λογικές δημιουργούν φορτίσεις και εντάσεις ενώ προσπαθεί να βρει λύσεις που θα σώσουν το «άρρωστο» παιδί της. Η τραγικότητα περνάει και στον πατέρα, ο οποίος με εκρηκτικό τρόπο απαιτεί εδώ και τώρα να σταματήσει η ομοφυλοφιλία. Είναι αλήθεια ότι οι γονείς δεν μπορούν να δεχτούν αυτή τη κατάσταση που σε μεγάλο ποσοστό τη χρεώνουν στον εαυτό τους αλλά και στο παιδί τους που σαφώς το θεωρούν άρρωστο και προβληματικό.

Δυστυχώς δεν είναι λίγες οι φορές που οι συγκρούσεις γονιών και παιδιών έφεραν τραγικές επιπτώσεις μπροστά στην αποκάλυψη μίας σεξουαλικότητας που οι γονείς δεν μπορούν να αποδεχτούν και που χειρίζονται με αρκετή αδικία και σκληρότητα, αγνοώντας όμως ότι το παιδί δε ρωτήθηκε από κανένα ούτε το ίδιο επέλεξε το δρόμο της ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς, αλλά το αισθάνθηκε στην πορεία της ψυχοσυναισθηματικής σεξουαλικότητάς του, προσπαθώντας να καταλάβει και το ίδιο, γιατί έλκεται από μία συμπεριφορά που αντιλαμβάνεται ότι θα του δημιουργήσει προβλήματα και αρκετές εμπλοκές με το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον, αλλά και με την κοινωνία αργότερα. Οι γονείς εμπλέκονται μέσα σε ένα αίσθημα ενοχής και φόβου που σε μεγάλο βαθμό τους οδηγεί και σε σύγκρουση του ενός προς τον άλλο με διάθεση είτε της αυτομομφής είτε της ετερομομφής

Κομμάτι της τραγικότητας είναι και η ψυχιατρική επιστήμη, η οποία εμπλέκεται μέσα από τη γονεϊκή απαίτηση να δώσει λύση «όσο γίνεται πιο γρήγορα για να γίνει καλά το παιδί και να μπορέσει αύριο να παντρευτεί μια γυναίκα και να κάνει παιδιά...». Σαφής απαίτηση μέσα στο γραφείο του ψυχιάτρου πότε με τους γονείς μαζί με το παιδί, πότε η μάνα μαζί με το παιδί, πότε μόνο του το παιδί (που ομολογεί με ειλικρίνεια ότι έχει έρθει εδώ γιατί οι γονείς το απαίτησαν) εξελίσσεται ένα θέατρο του παραλόγου από τους απελπισμένους και θυμωμένους γονείς, από τον φοβισμένο και αμήχανο γιο και από τον μη πειστικό ψυχίατρο που δεν μπορεί να δείξει αυτά που η σημερινή ιατρική επιστήμη καταγράφει και υιοθετεί. Χωρίς καμία διάθεση επίκρισης και χιουμοριστικού χλευασμού, θα 'λεγε κανείς ότι όλες οι πλευρές έχουν δίκιο. Οι γονείς που δεν μπορούν να καταλάβουν όσο και να προσπαθούν να αντιληφθούν τη πραγματικότητα του παιδιού τους, μη αποδεχόμενοι την ομοφυλοφιλία, αλλά και ο ίδιος ο νεαρός άνδρας που δεν έχει όπλα να τους πείσει ότι αυτό αισθάνεται και νιώθει χωρίς να μπορεί ο ίδιος να κάνει κάτι γι αυτό. Θα 'λεγε κανείς ως χρυσή τομή τη ψυχολογική διερεύνηση και προσέγγιση του ίδιου του ατόμου που επιθυμεί να αναπτύξει μια ψυχοθεραπευτική σχέση με έναν εξειδικευμένο θεραπευτή όχι γιατί είναι άρρωστος και χρειάζεται φάρμακα ή άλλη βοήθεια αλλά για να μπορέσει ο ίδιος να διαχειριστεί τον εαυτό του πιο θετικά και λειτουργικά μαθαίνοντας να τον αγαπάει περισσότερο και να τον προστατεύει εφόσον, πράγματι, το θεωρεί ο ίδιος αναγκαίο και επιθυμητό να συμβεί. Χωρίς αμφιβολία βοήθεια ψυχολογική χρειάζονται και οι γονείς που θα μπορούσαν να υποστηριχθούν και να καταλάβουν τι σημαίνει σεξουαλική συμπεριφορά για ένα άτομο, πόσο αυτή είναι προσωπική υπόθεση του καθενός που δεν μπορεί ο γονιός να την αμφισβητήσει και απαξιώσει, όσο και αν διαφωνεί και δεν την αποδέχεται, και κυρίως να καταλάβουν οι ίδιοι οι γονείς την αξία να αγαπούν και να αποδέχονται το παιδί τους και όχι να το βασανίζουν ή να το ακυρώνουν ουσιαστικά διώχνοντάς το από το οικογενειακό περιβάλλον.

4.4 ΟΡΟΘΕΤΙΚΟΙ – ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΦΕΡΟΝΤΕΣ ΤΗ ΝΟΣΟ HIV (AIDS)

Τι σημαίνει η λέξη AIDS;

Τα αρχικά της λέξης AIDS σημαίνουν Acquired Immunodeficiency Syndrom = Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας.

Τι είναι το AIDS;

Είναι μια σοβαρή νόσος η οποία προκαλείται από τον ιό HIV. Ο HIV (Human Immunodeficiency Virus) προσβάλλει και αποδυναμώνει την άμυνα του οργανισμού.

Τι εννοούμε όταν λέμε ότι κάποιος είναι "οροθετικός";

"Οροθετικό" χαρακτηρίζεται ένα άτομο το οποίο έχει προσβληθεί από τον ιό HIV. Οι περισσότεροι άνθρωποι με HIV μόλυνση δε φαίνονται άρρωστοι.

Η HIV μόλυνση ΔΕΝ μεταδίδεται με:

- Το φιλί
- Τη χειραψία
- Το τσίμπημα εντόμων (κουνούπια κλπ)
- Την αγκαλιά
- Το σάλιο
- Τα δάκρυα
- Τον ιδρώτα
- Την κοινή χρήση τουαλέτας ή ντους με ένα άτομο που έχει HIV
- Το κολυμβητήριο, τη θάλασσα ή την πισίνα
- Το σχολείο (δηλαδή τις κοινωνικές επαφές)
- Τα μολυσμένα αντικείμενα του σπιτιού ενός οροθετικού (ρούχα, ποτήρια, μαχαιροπήρουνα κλπ)

Μέχρι σήμερα δεν έχει αναφερθεί περίπτωση μετάδοσης από βιολογικά υγρά όπως το σάλιο, ο ιδρώτας και τα υπόλοιπα που προαναφέρθηκαν. Αυτό συμβαίνει γιατί η ποσότητα του ιού είναι τόσο μικρή σε αυτά που είναι αδύνατη η μετάδοση του με τον τρόπο αυτό.

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ (Από γνωστό HIV+ άτομο)

Μετάγγιση 90%

Τοκετός 25%

Κοινή χρήση βελονών από χρήστες ναρκωτικών 0,67%

Ενημέρωση & πρόληψη

Τα προγράμματα του ΚΕΘΕΑ σε όλη τη χώρα λειτουργούν ως πυρήνες πρόληψης και πηγές πληροφόρησης, με δράσεις και πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και την εξασφάλιση της συμμετοχής της στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η **κατάρριψη των μύθων** και η έγκυρη ενημέρωση για τις ουσίες και τις εξαρτήσεις, η προώθηση μηνυμάτων πρόληψης, η **αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού** και των διακρίσεων εις βάρος όσων αντιμετωπίζουν το πρόβλημα, και η **διευκόλυνση της πρόσβασης** στις υπηρεσίες, είναι μερικοί από τους βασικούς στόχους των ενημερωτικών ενεργειών του ΚΕΘΕΑ.

Το ΚΕΘΕΑ εφαρμόζει επίσης εξειδικευμένα προγράμματα και δραστηριότητες πρόληψης σε εκπαιδευτικές κοινότητες όλων των βαθμίδων, στις τοπικές κοινωνίες, στην οικογένεια και σε ομάδες με συμπεριφορά υψηλού κινδύνου για εμπλοκή στη χρήση ουσιών. Η προσέγγιση των προγραμμάτων είναι διεπιστημονική και στόχος τους η **αντιμετώπιση των παραγόντων κινδύνου για χρήση ουσιών** και η **προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας** των συμμετεχόντων. Εκτός από την παροχή αντικειμενικής και κατάλληλης για κάθε ηλικιακή ομάδα ενημέρωσης, σημαντικό χαρακτηριστικό τους είναι ο **βιωματικός χαρακτήρας**, με στόχο τη διανοητική και συναισθηματική κινητοποίηση, την ενεργητική συμμετοχή, την ανταλλαγή εμπειριών, την κατανόηση και την ερμηνεία.

Το ΚΕΘΕΑ παρέχει επίσης, εκπαίδευση σε θέματα πρόληψης σε διάφορες επαγγελματικές ομάδες και πραγματοποιεί ενημερωτικές και επιστημονικές εκδόσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την προώθηση της πρόληψης.

4.5 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κλείνοντας, θα θέλαμε να τονίσουμε τη συχνότητα αυτών των τόσο σημαντικών προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει η κοινωνία μας, καθώς επίσης και τις τραγικές συνέπειες που επιφέρουν και τους τρόπους αντιμετώπισής τους. Εάν λάβουμε σοβαρά υπόψη μας πως υπάρχουν άτομα δίπλα μας που υφίστανται τόσο μεγάλες επιπτώσεις στον οργανισμό

τους, ίσως μπορέσουμε να τους προσφέρουμε ουσιαστική βοήθεια και να κάνουμε το πρόβλημά τους, δικό μας.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι οικονομικά αναπτυγμένες κοινωνίες σήμερα χαρακτηρίζονται από κοινωνική και θεσμική διαφοροποίηση. Η έννοια του αποκλεισμού χρησιμοποιείται σήμερα, σε ευρύ φάσμα, στον πολιτικό λόγο για να παρουσιαστούν και να εφαρμοστούν στοχευμένες πολιτικές οι οποίες έχουν ως απώτερο σκοπό την αντιμετώπιση ορισμένων κοινωνικών ομάδων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και κυρίως μειονεκτήματα, όπως είναι πολιτικές που αφορούν τους αποφυλακισμένους, τους ανέργους, τους ανάπηρους, τους χρήστες ουσιών, τους σεξουαλικά διαφοροποιημένους κ.α.. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι πολιτικές που σχεδιάζει η Ε.Ε. στην δημιουργία θέσεων εργασίας, ενόψει της κρίσης και της υψηλής ανεργίας σε όλη την Ευρώπη, στα πλαίσια της ισότητας ευκαιριών στην αγορά εργασίας με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.

Στον αντίποδα του κοινωνικού αποκλεισμού έχουμε την ολοκλήρωση που ερμηνεύεται με την ενσωμάτωση, πορεία λογική που πρέπει να έχει το κάθε άτομο στη ζωή του. Όταν το άτομο δυσκολεύεται να ολοκληρωθεί επαγγελματικά, για διάφορους λόγους όπως π.χ. αναπηρία τότε χρειάζεται βοήθεια. Η συσσώρευση του κεφαλαίου – πλούτου στους λίγους και η ανισοκατανομή του εισοδήματος και ο ουσιαστικός ρόλος κυριαρχίας των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών – κοινωνιών στις αναπτυσσόμενες και υπανάπτυκτες κοινωνίες οδηγούν τις δευτέρες στην δημιουργία δικτύων ασφαλείας όπως είναι η μόρφωση η οποία αποτελεί το μη συμβολικό κεφάλαιο σε αντιδιαστολή με τον πλούτο – χρηματικό κεφάλαιο και η ενδυνάμωση των πρωτογενών φορέων υποστήριξης του ανθρώπου (οικογένεια, συγγενείς, φίλοι). Η απουσία αυτών των δικτύων ασφαλείας στις σύγχρονες κοινωνίες ενδυναμώνει τις κοινωνικές ανισότητες και περιθωριοποιούνται οι κοινωνικά αποκλεισμένοι χωρίς να τους δίνονται οι ευκαιρίες, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές να επανενταχθούν και να ενσωματωθούν στην κοινωνία για την ανάπτυξη μιας υγιούς και ισορροπημένης κοινωνίας. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί τις ιδιαίτερες αυτές ομάδες στην επέκταση τους και όχι στη συρρίκνωση τους, μιας και οι δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες δημιούργησαν τις «κοινωνίες των δύο τρίτων», όπου τα δύο τρίτα των πολιτών μπορούν και συμμετέχουν στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή, έστω και άνισα, ενώ το υπόλοιπο ένα τρίτο είναι αποκλεισμένοι πολίτες και «φορείς του φόβου» του αποκλεισμού για το ενδιάμεσο ένα τρίτο. Οι κοινωνίες λοιπόν εμπλουτίζονται με

«ρατσιστικά φαντάσματα» τα οποία βρίσκουν πολιτική στέγη και έκφραση στον εθνικισμό και την ξενοφοβία.

Ανεξάντλητο το θέμα που ανοίξαμε, ίσως και χωρίς τέλος, ελπίζουμε όμως να καταφέραμε, με την παρούσα εργασία, να σας ευαισθητοποιήσαμε και να δώσαμε απαντήσεις σε ερωτήματα σας σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό και την άμεση συσχέτιση του με την κοινωνία την οικονομία και την πολιτική.

Σας ευχαριστούμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<http://www.epanodos.org.gr/wp-content/uploads/2013>

http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/12/blog-post_1883.html

<http://www.provataslaw.gr/>

<http://www.help-net.gr><http://www.iefimerida.gr>

<http://users.teilam.gr/~emastrogianni/anergia.htm>

http://www.etwinning.gr/courses/povertysocialexclusion/__.html

http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1172/1/Patra_Pavlina.pdf

<http://el.wikipedia.org>

<http://www.ardin.gr>

<http://www.moi.gov.cy/moi/moi.nsf/All/4D710AFB55F3000DC2257ABE0022860A?OpenDocument>

<http://www.psychology-athens.com/psychology-articles/27-trith-hlikia.html>

<http://www.synigoros.gr>

<http://www.vlioras.gr/Philologia/Composition/Analfabitisimos.htm>

Νομική βιβλιοθήκη – εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ
άρθρα του Dr. Med. Παπαγεωργίου Ευάγγελου
άρθρα του Θάνου Ασκητή
άρθρα του Τσαγκαράκη Βαλεντίνου Σπύρου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ

Εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ Α.Ε.

Η θεωρία της καπιταλιστικής ανάπτυξης, ΠΩΛ ΣΟΥΗΖΥ, μετάφραση: Νίκηφ.Σταματάκη,
εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Ι – Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους,

Δ.Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα 1979

Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής, JOHN BAYLIS & STEVE SMITH, για την ελληνική έκδοση: εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2007

Κεντρικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας και

Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών Πανεπιστημίου Αθηνών

«ΓΙΑ ΝΑ ΝΙΩΘΟΥΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΣ

ΜΕΣΑ ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΝΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ»

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ
ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

του Νέστορα Ε. Κουράκη, Καθηγητή Νομικής Σχολής Αθηνών

Κοινωνιολογία των Οικονομικών Θεσμών, Θεόδωρου Κόνιαρη, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1987

Σχολικό βιβλίο : Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, Γ' Γενικού Λυκείου (Μάθημα επιλογής)

Σχολικό βιβλίο : Κοινωνιολογία, Γ' Λυκείου (γενικής παιδείας), εκδόσεις ΙΤΥΕ, 2013

Σχολικό βιβλίο: Πολιτική και Δίκαιο, Β' Λυκείου (επιλογή θεωρητικής κατεύθυνσης),
εκδόσεις ΙΤΥΕ, 2012

Σχολικό βιβλίο: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, Β' ΤΑΞΗ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, 2002